

Kommunedelplan naturmangfold for Luster kommune

Datert 28.11.2022

Vedtatt lagt ut til offentlig ettersyn av formannskapet i møte
07.12.2022 sak 159/22

Til offentlig ettersyn

Vedlegg:

- 1: Samandrag av innspel med kommentarar**
- 2: Kapittel 3 og 4 i planen – Handlingsplanen (vil verta innarbeida i planen)**
- 3: Liste over område som skal innarbeidast som omsynssone H560 i kommuneplanen, arealdelen**

1 Innleiing

Naturen er sjølv livsgrunnlaget vårt. Me har alle eit ansvar for å ta vare på naturen rundt oss både til glede og nytte for oss sjølv og for kommande generasjonar.

Naturmangfaldet legg grunnlag for alt liv på jorda, og vi er avhengige av velfungerande økosystem for å ha tilgang til både mat, reint vatn og tak over hovudet. Naturen gjev oss mange økosystemtenester slik som sikring mot flaum og skred, opptak av klimagassar, og ikkje minst flotte omgjevnader som er bra for vår mentale helse. I dag er diverre mange arter og naturtypar oppført som trua på norsk raudliste, og stadig fleire inngrepsfrie naturområde går tapt. Me har alle eit ansvar for ta vare på naturen vår til glede og nytte for oss sjølv, men òg for kommande generasjonar.

Det er lokalt kvart enkelt naturområde går tapt, og difor er det lokalt det må takast grep. Kommunen er den instansen som fyrst og fremst styrar arealbruken lokalt, og det er difor viktig at kommunen sjølv sit på tilstrekkeleg kunnskap om naturmangfaldet for å ta gode slutningar som gjev grunnlag for velfungerande økosystem. Kommunedelplan for naturmangfald vil bidra til ein samanstilling av eksisterande kunnskap om naturverdiane i kommunen, og vidare bidra med føringar for korleis ein skal forvalte areal i framtida.

1.1 Målet med planen

Luster kommune skal ta vare på naturmangfaldet i kommunen gjennom berekraftig bruk og vern.

Naturen og naturmangfaldet er livsgrunnlaget vårt og gir grunnlag for betre helse og trivsel. Naturverdiane og naturmangfaldet må i størst mogleg grad takast vare på til glede og nytte for innbyggjarane i kommunen i dag, og for framtidige generasjonar. Tapt natur og naturmangfald kan vanskeleg erstattast.

Det naturmangfaldet me har i dag er ein kombinasjon av tilnærma urørt natur, landbruk og det moderne samfunnet. Landbruket bidreg til eit variert og artsrikt kulturlandskap med beitedyr og slått. Utfordringane er at det moderne landbruket har færre beitedyr i utmark, store monokulturar, meir bruk av sprøytemiddel og meir avrenning. Men det største presset på naturen og naturmangfaldet er arealendringar i form av stadig meir utbygging og nedbygging, spesielt i og rundt kommunesenter og bygdesenter.

Me er langt dårlegare enn landsgjennomsnittet på nærturterreng

Luster kommune har mykje natur og mykje verna natur, men mesteparten av denne naturen ligg langt frå der folk bur og oppheld seg. [Statistikk frå Statistisk sentralbyrå](#) viser at berre 24% av dei som bur i tettstadene i Luster har i 2020 trygg tilgang til nærturterreng. Snittet for heile landet ligg på 45% og det er naturleg nok dei største tettstadene/byane som har dårlegast tilgang. Til samanlikning har 34% trygg tilgang til nærturterreng i Oslo.

Eit nærturterreng er eit naturområde som ein lett kan gå til frå der ein bur.

Med bakgrunn av desse tala vil Luster kommune i sin plan fokusere på naturmangfaldet i område som har størst press på utbygging og område som ligg nær skular, barnehagar og bustadområde. Mange av desse nærområda vert eller kan nyttast til undervisning og som nærtuområde i kvardagen. Desse nærområde er det mange som ynskjer å bruke og dei er ofte områder trua av nedbygging . Det gjeld å prioritere rett for å oppretthalde naturmangfaldet i nærområda våre.

Kunnskap er viktig

I tillegg til å fokusere på område som er viktige for innbyggjarane våre, har Luster kommune som eit overordna mål i planen om å spreie kunnskap om kor viktig naturen og naturmangfaldet er for oss alle. Kunnskap er avgjerande for å kunne sjå og forstå samanhengen mellom oss sjølve og naturen rundt oss.

Planen skal vera eit styringsverktøy for Luster kommune i spørsmål, vurderingar og problemstillingar knytta til naturmangfald og naturmangfaldlova. Viktige og kartfesta område i denne planen skal innarbeidast som omsynssone natur i kommunen sin kommuneplan - arealdelen.

1.2 Lovgrunnlag og forankring

Planen er forankra i mange lover og forskrifter. Det er også mange avtalar og planer, globalt, regionalt og kommunalt, som er førande for arbeidet med denne planen. Oversikt over alle desse finn du i kapittel 5 Lenkje og kjelder.

1.3 Ord og uttrykk

Arealendringar: Utbygging, utfylling, grøfing, oppdyrking osv.. Arealendringar er den største trusselen for naturmangfaldet i Norge og resten av verda.

Art: Ei gruppe med organismar som deler ei genetisk arv, er i stand til å krysse seg med kvarandre og skape avkom som også er fruktbare. Nokon arter kan også formeire seg gjennom deling, utløparar mm.

Bestand: Ei gruppe med individ av same art som lever i same geografisk område til same tid.

Biologisk mangfald: Mangfaldet av økosystem, arter og det genetiske materialet dei har, i tillegg til de økologiske samanhengen mellom desse komponentane.

Forbodslista: Det folkelige navnet på [Vedlegg 1 til Forskrift om fremmede organismer](#). Dette er en liste over arter det er forbode å innføre, selge eller bruke i Norge.

Framandart: En art som ikkje er naturlig på staden.

Framandartslista: Arter som er introdusert i Norge etter 1800. Framandartane er delt inn i fire klasser alt etter kva økologisk risiko dei har: låg risiko (LO), potensielt høg risiko (PH), høg risiko (HI) og svært høg risiko (SE).

Lokalitet: Eit mindre område som er nokså klart avgrensa.

Naturmangfald: Omfattar både biologisk mangfald, mangfald i landskap og geologisk mangfald. Temaet omfattar naturmangfald knytta til landjorda, ferskvatn, brakkvatn og saltvatn system, inkludert vassmiljø og jordmiljø knytta til desse. Sterkt menneskepåverka mangfald vert vanlegvis ikkje rekna med.

Naturtype: Ein einsarta type natur som omfattar alle levande organismar og dei miljøfaktorane som verkar der, eller spesielle typar naturførekomstar som dammar, slåttemark, store, gamle tre, artsrike vegkantar eller liknande, samt spesielle typar geologiske førekomstar..

Naturtype av nasjonal forvaltningsinteresse: Naturtypar som det skal tas spesielle omsyn til i arealforvaltninga for å ivareta forvaltningsmåla for arter, naturtypar og økosystem. Forvaltningsmåla er heima i naturmangfaldlova §§ 4-5.

NiN (Naturtypar i Norge): Eit type- og måte å beskrive naturtypar på som er utarbeida av Artsdatabanken. Vert brukt som grunnlag til å kartlegge all variasjon av natur i Norge.

Nærturterreng: Eit turområde i natur som ligg mindre enn 500 meter frå ein bustad, eller til ein grønn korridor som fører til eit turområde. Eit nærturterreng bør ha ein viss storleik (minst 200 dekar), og det ideelle er at det er råd å gå ein rundtur i området på omlag 2 km. ("100 meters skogen").

Prioritert art: Ein art som med grunnlag i § 23 i naturmangfaldlova er utpeikt som ein prioritert art, og på denne måten gitt spesiell juridisk beskyttelse gjennom eigen forskrift.

Raudlista arter og naturtypar: Oversikt over trua og sårbare arter og naturtypar, inkludert arter som har gjennomgått sterk nedgang i Norge eller arter som har en svært sjeldan forekomst i Norge. Raudlista arter og naturtypar finnes i fire kategoriar: nær trua (NT), sårbar (VU), sterkt trua (EN) eller kritisk trua (CR).

Svartelista: Eit eldre namn på Framandartslista

Utvalt naturtype: Ein naturtype som med grunnlag i § 52 i naturmangfaldlova er utpekt som en utvalt naturtype, og på denne måten gitt spesiell juridisk beskyttelse gjennom eigen forskrift.

Vilt: Naturleg viltlevande landpattedyr, fuglar, krypdyr og amfibier (NML)

Økosystem: Eit samfunn av en gruppe organismar som spelar saman med kvarandre og med miljøet de lever i.

Økologisk funksjonsområde: Område som oppfyller ein økologisk funksjon for artane (for eksempel område som er viktige for reproduksjon, det å overleva eller spreiding).

2 Luster kommune i dag

Luster kommune er den 17. største kommunen i landet, med eit areal på omlag 2.700 km². Av dette er 2.600 landareal, resten er fjord og ferskvatn.

Kommunen spenner om eit stort naturmangfald frå fjorden til fjelltoppar som er over 2000 meter høge, frå mildt klima med frodig edellauvskog nærast fjorden til alpint klima med karrig høg fjell. Luster er den kommunen i Norge som har mest areal dekket av bre. Berre ca. 2% av landarealet i kommunen er dyrka eller dyrkbar jord. Under 10% av kommunen er dekket av skog, og mykje av denne skogen veks i svært bratte dalsider og er dermed vanskeleg å nytte.

Luster har eit stort artsmangfald. I kommunen er det pr. september 2021 observert 2.144 ulike arter i artsdatabanken, men det finnes truleg mange fleire artar her som enno ikkje er registrert. Dei fleste enkelt-observasjonane som er gjort i kommunen er fuglar, med karplantar som ein god nummer to. Når det gjeld ulike artar så er det registrert 712 ulike insekt, 529 ulike karplantar, 175 ulike fuglar, 173 ulike soppar og 25 ulike pattedyr. At registreringa enno er mangelfull skjønner ein sidan det f.eks. berre er registrert to ulike fiskeslag i kommunen til no.

Frå venstre hettmåke, vipe og svarthalespove. Kjelde: Wikipedia

Det er registrert sju kritisk trua artar i kommunen. Dei tre kritisk trua artane med flest registreringar innafor kommunegrensa er [hettmåke](#), [vipe](#) og [svarthalespove](#). Mange av desse registreringane er gamle. I tillegg er mange artar i kommunen rekna som sterkt trua.

Indre Sogn er eit svært spennande område med omsyn til sommarfuglar. Området har ei rekke sjeldne, raudlista artar inkludert ein del som ikkje er funne mange andre stader i landet. Det skuldast truleg gunstig klima og det at me framleis har ein del blomsterrike kulturlandskap.

[Mnemosynesommarfuglen](#)

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim sende i 2008 oppmoding til alle ordførarane i landet om å gjera ein innsats for artsmangfaldet i naturen. Ordføraren i Luster vart beden om å ta vare på [mnemosynesommarfuglen](#) som berre finnes i Luster og tre andre kommunar her i landet. Arten er ein av fire freda sommarfuglar i Norge. I ifølge artskart er sommarfuglen til no registrert på Veitastrand, i ei sørvendt li over Fortun og i Ormelid.

Denne sommarfuglen finn ein ofte i opne blomsterrike rasmarker oppover i fjellet, og dels i blomsterrik kulturmark. Larvene utviklar seg på lerkespore, og dei vaksne sommarfuglane har en forkjærlegheit for skogstorkenebb. Det beste me kan gjera for å oppretthalde levevilkåra for mnemosynesommarfuglen og eventuelt andre

sjeldne sommarfuglartar me måtte ha i kommunen er å prøve å unngå at gammal kulturmark gror att ved å oppretthalde slått og ikkje for hardt beite.

[Her kan du lese meir om sommarfuglarten på heimesida til artsdatabanken.](#)

2.1 Område som alt er verna

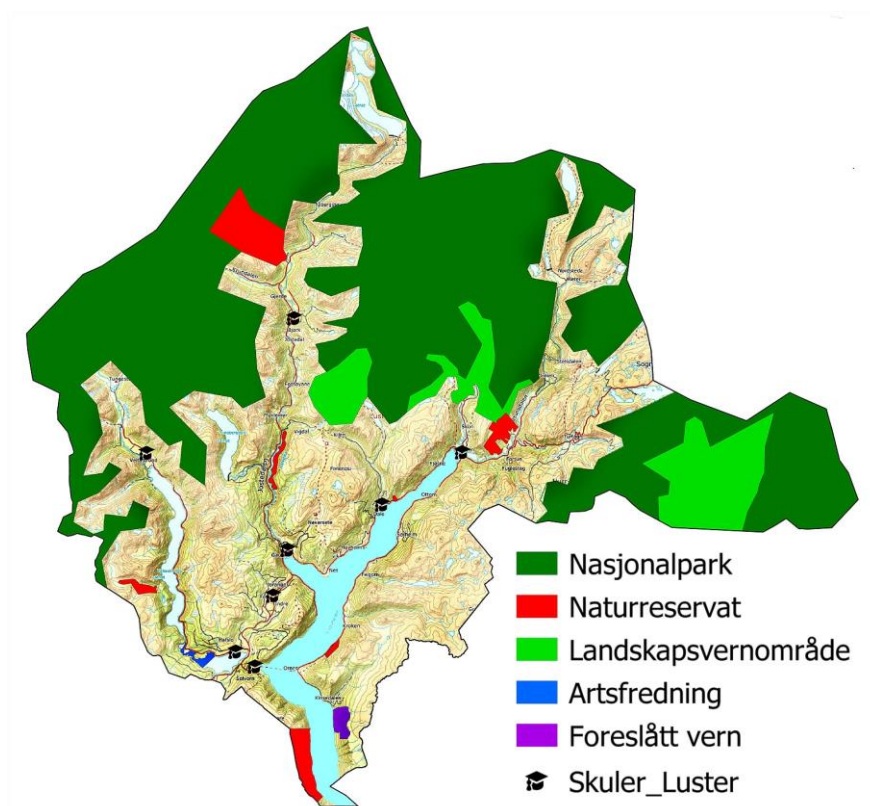

Heile 52 % av landarealet i Luster er verna etter naturvernlova eller naturmangfaldova og 14 verneområde ligg heilt eller delvis innanfor kommunegrensene. Dette inkluderer tre nasjonalparkar, åtte naturreservat og tre landskapsvernområde.

Felles for dei fleste av desse verna områda er at dei ligg langt frå der folk bur og ferdast til dagleg. Store område er høgfjell og bre. Ingen av desse områda er særleg trua av utbygging og dei er for det meste grundig undersøkt med omsyn til naturmangfald. Vår plan vil difor ikkje fokusere på dei verna områda kommunen har.

[Her finn du informasjon om verneområda i Luster kommune](#)

Det er i tillegg nyleg foreslått eit nytt naturvernområdet i kommunen, Buggastrondi sør for Kinsedalen, eit område med tørr kalkfuruskog og edellauvskog med funn av fleire raudlista arter.

Område som er eller foreslått verna i kommunen. Kommunesenter og mindre tettstader med skular er også vist i kartet.

2.2 Nasjonale føringar

Arter er trua over heile verden, men enkelte arter finst berre i Norge, eller i veldig få land. Dermed har vi spesielt stort ansvar for å ivareta enkelte arter og naturtypar. Norsk institutt for natur-forskning (NINA) har gjort ei kost-nytte-vurdering av tiltak som må gjerast for å betre raudliste-situasjonen i landet. Ut i frå analysen har 23 artar og 12 naturtypar blitt prioritert for tettare oppfølging frå 2021. Sjå kva artar og naturtypar dette inneber [her](#).

Samstundes går det såpass dårleg med enkelte artar og naturtypar at dei har fått ein eigen forskrift, og krav om handlingsplan for å redde dei frå utrydding. Til saman gjeld dette 14 artar og 8 naturtypar. Desse 14 artane kallast [prioriterte artar](#), og i Luster finn me ein av desse, nemlig fuglen svarthalesove, som er observert ved Hafslotvatnet både på 70-talet og i 2021. Av naturtypane, som vert kalla [utvalgte naturtypar](#), finst fordelt over 13 lokalitetar i Luster kommune. Dette er slåttemark, slåttemyr og hule eiker.

For at ein naturtype skal bli klassifisert som utvald, må den kartleggast og få ein verdi. Vanlegvis blir eit område klassifisert som A-, B-, eller C-verdi utifrå tilstanden i naturtypa, C-verdi gjer ikkje status som utvald naturtype. Har du ei gamal slåttemark du kunne tenkje deg å restaurere? Då kan du søke om midlar til tiltak gjennom miljødirektoratet [her](#), sjølv om enga ikkje er klassifisert som utvald. Eit av måla i denne planen er å få alle kartlagde naturtypar som anten er prioriterte eller utvalde, inn som omsynssone i kommuneplanens arealdel, slik at dei vert tatt omsyn til i vidare planlegging.

Utvalde naturtypar i Luster:

1) Slåttemark

Frå Naturbase:

- [Vormeli](#) i Utladalen
- [Dalen](#) i Kinsedalen
- [Øvre Ormelid](#) ved høgdegarden Ormelid i Fortunsdalen
- [Knivbakkgjerdet](#) og [Dulsete](#) i Mørkridsdalen
- [Kjerringhola](#) nær Ottum. Kjerringhola ligg nær Bargarden naturreservat og det går ein gammal veg/tursti gjennom området.
- Nes,

Slåttemarka i Ormelid har mange orkideartar.

Alle slåttemarkene over ligg langt frå kommunesenter og bygdesenter

- [La: Ingebjørg](#), over byggefeltet Beheim på Hafslø, er fattig slåtteeng.
- [Dokki](#), Veitastrond
- [Mobakken 2](#), Hafslø

2) Slåttemyr

Med slåttemyr meiner ein myr med vegetasjon som er knytta til tradisjonell slått og som framleis bær preg av dette. Me har to registreringar i Naturbase.

- [Dulsete](#) og [Dalen](#) i Mørkridsdalen som begge ligg langt frå kommunesenter og bygdesenter.

3) Hule eiker

Luster kommune har tre førekomstar av store eiker i Naturbase. Eik veks ikkje vilt i kommunen, så alle eikene her er planta. Kvifor hule eiker er viktige å ta vare på kan du lese meir om [her](#).

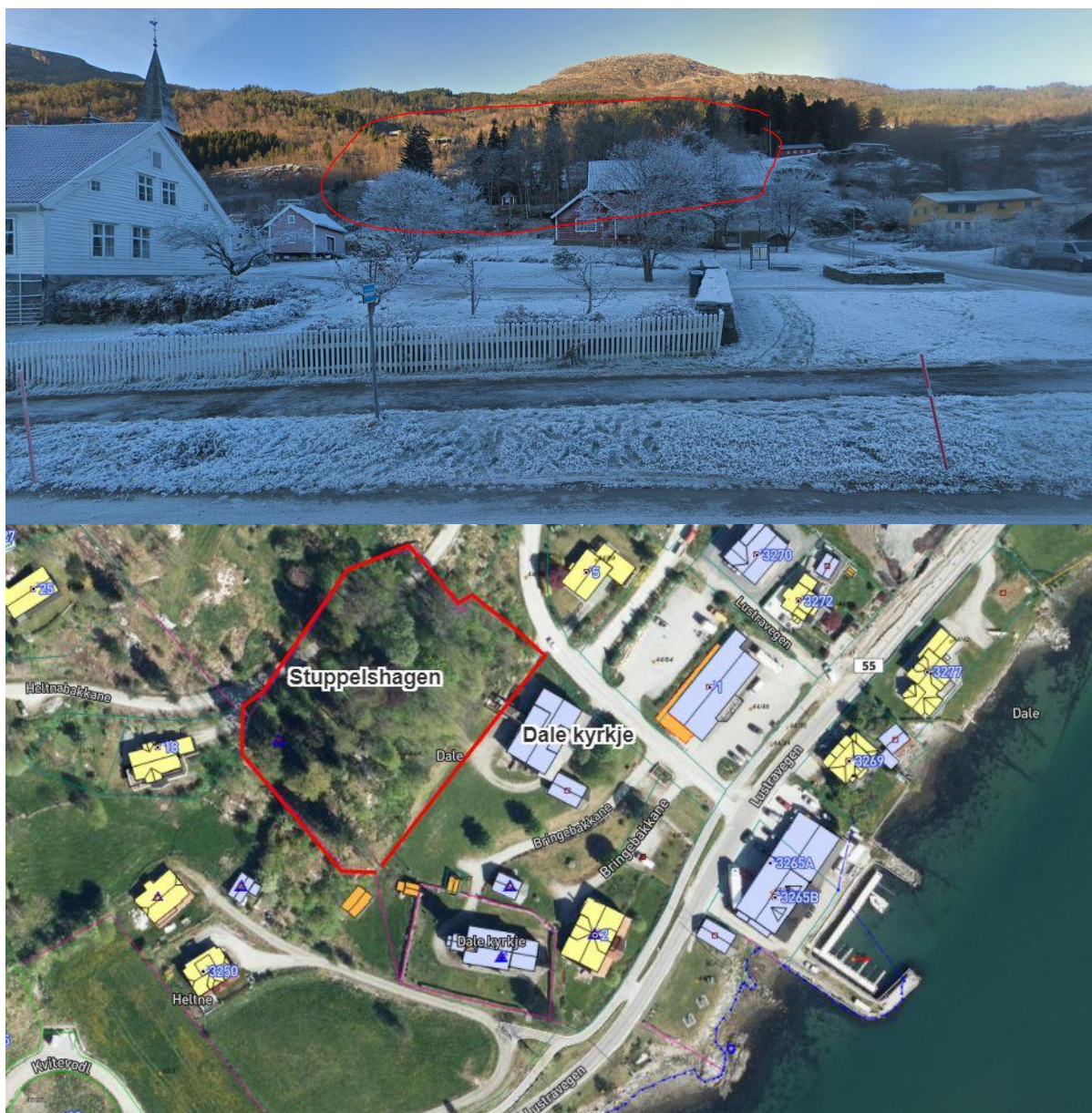

Det står eit stort eiketre på Ornes midt i ein frukthage mellom fjorden og fylkesvegen. Eika er godt synleg for alle som kjem med ferja over fjorden. På oversida av fylkesvegen skal det byggast nytt verdsarvsenter. [Her finn du faktaark om eika](#).

Det står to store eik står ved Munthehuset i Kroken. Trea står berre ein meter frå kanten av fylkesvegen like nedanfor Munthehuset. Eikene står svært tett inntil den smale fylkesvegen mot Ornes og er lett utsett for skade. [Her finn du faktaark om desse eikene](#).

Det står ei stor eik i Stuppelshagen like over Dale kyrkje. Stuppelshagen er eit gammalt hageanlegg tilhøyrande Dale kyrkje. Stuppelshagen ligg i gangavstand frå skule, barnehage og byggefelt. [Her finn du faktaark om denne eika.](#)

Kandidatområde for supplerande vern

På oppdrag frå Miljødirektoratet har Statsforvaltaren i Vestland gjennomført ei naturfagleg vurdering og identifisert område som kan bidra til å nå Stortinget sitt mål om representativt vern av norsk natur. Dei fleste norske verneområde ligg i fjellet, mens lågareliggende område med stort mangfald av naturtypar og artar i liten grad er verna. Denne skeivfordelinga håpar ein å gjere noko med. [99 område i Vestland er plukka ut](#) og åtte av desse ligg i Luster kommune. Områda er ikkje kartavgrensa enno. Arealavgrensing vil bli gjort seinare ved eit eventuelt vernearbeid.

Kunnskapen om naturtypane nemnd over er kartlagt med ulike metodar, under er ei forklaring på desse:

Naturtypar i Luster etter [DN-håndbok 13](#)

Dette datasettet viser naturtype-lokalitetar på land og i ferskvatn, kartlagt etter DN-håndbok 13. Kvar registrerte lokalitet er gitt ein naturfagleg verdi, basert på tilstand og naturmangfald. Lokalitetane har ein meir eller mindre omfattande områdebeskriving. Datasettet er eigna til bruk i alle typar plan- og arealforvaltningsoppgåver, i sakshandsaming og som grunnlag for vedtak i næring. Luster har mange slike område og fleire av dei er lagt inn i kommuneplanen sin arealdel som omsynssone natur. I 2015 vart det vedteke at kartlegging etter denne metodikken skulle utfasast og erstattast av NiN (Natur i Norge).

Naturtypar i Luster etter [DN-håndbok 19](#)

Tenesta viser marine førekomstar av naturtypar som er vurdert som svært viktige, viktige og lokalt viktige for biologisk mangfald etter DN-handbok 19. Kartlegging av marint biologisk mangfald. Luster kommune har ingen kartleggingar i denne kategorien.

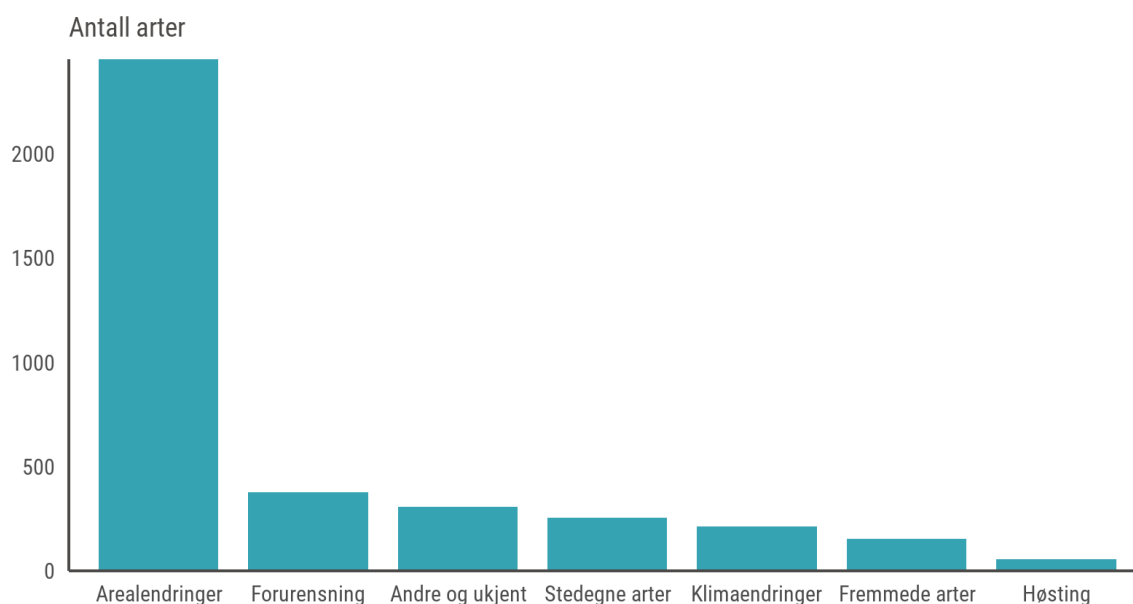
Kartleggingssystemet [NiN \(Natur i Norge\)](#)

Datasettet viser naturområde i kartleggingsmålestokk 1:5000 og 1:20000 etter type- og beskrivelsessystemet Natur i Norge (NiN). Datasettet inneheld alle naturområder som er kartlagt etter versjon 2 av NiN etter 2015. I tillegg inneheld datasettet konverterte data frå kartlegging etter versjon 1 av NiN, utført i perioden 2011-2014. Eigenskapar er knytta til den enkelte kartleggingseinheiten og kan lettast sjåast i faktaarka som er lenka opp til kvart naturområde.

Luster har ein del kartleggingar etter denne metoden, først og fremst lia over Hafslo sentrum, rundt Vigdalsstølen, eit område i lia vest for Skagen i Fortun og i fleire område som er verna slik som Ytamo i Gaupne.

2.3 Prioritering av område

For at denne planen skal vera eit hjelpemiddel mot auka naturmangfald innan kommunegrensa, har vi fokusert på eksisterande kunnskapsgrunnlag kring dei viktigaste drivarane til tap av naturmangfald, og ei rangering av ulike faktorar som Luster kommune scorar dårleg på i forhold til landsgjennomsnittet.

Illustrasjonen viser påverknadsfaktorar på trua arter i Fastlands-Norge med havområde sortert etter tal arter som vert påverka. Andre og ukjente omfattar heilt ukjente faktorar, tilfeldig dødelgheit, naturkatastrofar, menneskeleg forstyring, påverknader utanfor Norge, samt andre faktorar som ikkje kan kategoriserast under dei øvrige hovudnivåa. (Artsdatabanken, 2022)

Arealendringar; dvs. utbygging, utfylling, grøfting, oppdyrking med meir, utgjer den største trusselen for naturmangfaldet i Norge og resten av verda. Det er derfor viktig at me har naturmangfaldet som eit vurderingskriterie når me utarbeider planar som vil kunne endre korleis eit areal skal nyttast. Det er alle dei små arealendringane lokalt, som til saman utgjør eit stort tap av urørt natur nasjonalt.

Vår plan for naturmangfald konsentrerer seg om område som ligg utanfor eksisterande nasjonalparker og verneområde. Planen set fokus på område med utbyggingspress, område med viktige førekomstar av raudlista artar, naturtypar me har lite av, og område og lokalitetar som er lokalt viktig. Eit viktig element er å sikra samanhengande grøntområde som fungera som trekkområde for vilt og beitedyr, men òg for at me menneske skal ha ei god naturoppleving.

Lett tilgjengelege naturområde frå der folk bur, frå skular og frå barnehagar er viktige å bevare og styrke, slik at dei kan nyttast til friluftsliv, men òg som ein arena for undervisning.

Det er nær samanheng mellom natur, naturmangfald, [fysisk og psykisk folkehelse](#). Sjølv om Luster kommune ikkje har byar, så er fleire av tettstadane våre nokså tett utbygd og ligg på stader som er sterkt avgrensa frå naturen si side av bratte fjellsider og fjorden. [Forskning viser](#) at det er viktig at dei som bur i tettstadene har lett tilgang til natur og naturopplevingar i kvardagen. Alle bør ha gå-tilgang til eit nærtur-terreng. Det å ta vare på natur og naturmangfald der me bur er ei investering for framtida. Det er komplisert og kostbart å tilbakeføra øydelagde område til naturområde, men dette kan også vera ei aktuell løysing der det viser seg å vera behov for dette.

Naturkampen

Sabima arrangerer noko dei kallar [naturkampen](#), som rangerer ulike kommunar etter kor gode dei er til å vektlegge naturen i ulike samanhengar. Det er totalt 15 kategoriar der kommunen får ein poengscore som til saman utgjer den totale rangeringa. Luster kom ut som nummer 18 av dei totalt 356 kommunane som vert vurdert. Poengscoren vi får i dei ulike kategoriane har vert med å danna grunnlag for kva som vert fokus i denne planen.

Kommunen scorar høgt på:

- Fersk arealplan
- Kommunedelplan naturmangfald under arbeid
- 0 daa nydyrking av myr
- Lite strandsone går tapt til nye bygg

Vi skårar derimot langt dårlegare enn landsgjennomsnittet på:

- **Tap av jordbruksland** - her er me ein versting og er rangert som nr. 236 av alle kommunar
- **Kor mange får dispensasjon til å køyre i utmark?** Me er ein versting og rangert som nr. 224
- **Natur som vert nytta til hyttebygging** - der er me ein versting og er rangert som kommune nr. 202
- **Kor mange får bygge i LNFR områder?** - dette er dispensasjonssøknader og me er rangert som nr. 164
- **Har kommunen reguleringsplan for naturvern?** - me har ingen og er rangert som nr. 159
- **Vil kommunen bli arealnøytral?** - her har me eit stort forbedringspotensial, rangert som nr. 35. Areal-endringar er den største trusselen mot naturmangfaldet
- **Prøver kommunen å stoppe spreiding av framande arter** - også der får me negativ score, rangert som nr. 35

2.4 Viktige naturtypar i Luster

Ut i frå kart i Naturbasen og lokalkunnskap har Luster kommune valt å fokusera på områda under. Områda er innspel til kommuneplanen sin arealdel som H560 omsyn naturmiljø. Aktuell arealbruk er LNF, grønnstruktur, friområde og bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhøyrande strandsone. Grunneigar eller brukarar av desse områda bør prioriterast der det er høve til å søke om økonomisk støtte til forvaltning og skjøtsel av lokalitetane.

Vassdrag, kantsoner, våtmarksområde og myr

Reint vatn er avgjerande for alt liv på jorda. Vassdrag med tilhøyrande kantsoner er svært viktige å ta vare på av mange grunnar. Det er ofte eit rikt dyreliv både i og nær vatnet. Nær og i vatn veks det ofte mange ulike plantar. Plantane i kantsonene stabiliserer kantane og er viktige når det gjeld forebygging av flaumskader på hus og infrastruktur.

Yrande liv i Skjersgrovi midt i kommunesenteret Gaupne

Kantvegetasjonen fungerer også som leveområde og transportkorridor for småvilt. Mange arter har behov for plantar som skyggelegg vatnet både for sola og som vern mot rovdyr. Områda i og nær vatn er kort sagt svært viktige leveområde for mange dyr, insekt og plantar. Plantane er også buffer for næringsstoff som kjem med elva då dei renser vatnet. I tillegg til naturmangfaldet er myrområda svært viktige som buffersoner for å førebygge flaum og dei lagrar CO₂.

Vassdraga har også ein stor friluftsverdi som er viktig for folkehelsa til innbyggjarane våre.

Vassdraga og kantsone er ofte under sterkt press. Dei største truslane for ferskvatn, våtmarksområde og myr er utbygging, utfylling, drenering, fjerning av kantsonevegetasjon i moderne landbruksdrift og i sentrumsområde, legging i røyr, tilføring av ekstra næring frå landbruk og kloakk og anna forureining.

[Vannressurslova §11](#) seier at det ikkje er tillatt å fjerne kantvegetasjon langs vassdrag med årsikker vannføring. Skjøtsel av kantsona er lovleg, men denne skjøtselen må ikkje øydelegge den økologiske funksjonen kantsona har.

- **Feigumfossen og Feigumvassdraget** - er kandidat område for supplerande vern og ligg der som område 30 og 31. Områda ligg i kommuneplanen som omsynssone natur H560.

Det er viktig å planlegge for klimaendringar som truleg vil medføre meir nedbør over kortare periodar = flaum.

Naturlege brakkvannsdelta / elvedelta / våtmarksområde

Restar av naturleg brakkvassdelta på Røneidsgrandane

- [Engjadalselva \(Gaupne\) - frå sjøen til FV 55.](#) Dette området vert vurdert som svært viktig då det er ein liten rest av eit naturleg brakkvassdelta midt i kommunesenteret. Det er eit rikt fugleliv her, sjøauren gyt her, det er registrert mange ulike plantar som trives nær vatn og området er eit svært viktig sentrumsnært nærturterreng. Området ligg som friområde og H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen og er under regulering i 2022.
- [Engjadalselva \(Gaupne\) - frå FV 55 til fossen ved Tandla.](#) Område inkluderer Skjersgrovi. Dette området har stor verdi av fleire grunnar. Området heng saman med området over og har dei same vurderingane. Området ligg som friområde i kommuneplanen og deler av området er regulert som friområde. Området bør leggest inn som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.
- [Røneidsgrandane \(Gaupne\) - rest av våtmarksområde.](#) Dette er eit svært viktig område for fuglelivet. Området er regulert som bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone og i kommuneplanen ligg det som H560 Omsyn naturmiljø.
- [Grønnane -Vadøyane \(Eidsvatnet, Skjolden\)](#) Eit område der Fortunselva renn inn i Eidsvatnet. Området er vurdert som svært viktig og er kandidat område for supplerande vern

Vatn med stor artsrikdom

Svaner på Hafsløvatnet ein vinterdag

- [Hafsløvatnet](#) - heile vatnet utanom fuglefredingsområdet. Eit viktig område med rikt fugleliv og mykje urørt strandsone. Sjølve vatnet ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen men det bør vurderast å trekke området inn på land fleire stader. Spesielt viktig er det å unngå at meir strandsone nær bygdesenteret Hafslø med skular og barnehage vert bygd ut.
- [Hafslø fuglefredingsområde med Straumane](#). Eit svært viktig område som er verna. Området H560 er trekt inn på land fleire stader i kommuneplanen.

Tjørn med tilhøyrande myrområde

Ein liten arm av Batatjørni på Mollandsmarka. Rundt tjørna er det store myrområde, skog, beite og dyrka mark

- [Ildretjørni \(Hafslø, Mollandsmarka\)](#) - ei lita tjørn som held på å gro att med store myrområde rundt. Dette er eit lokalt viktig område med bl.a. traner. Det går ein mykje nytta turveg i nærleiken av området.
- [Batatjørni \(Hafslø, Mollandsmarka\)](#) - Eit ca. 180 daa stort myrområde med ei større tjørn og ei mindre tjørn i midten. Det er fisk i tjørna, hekkande fuglar og mange ulike plantar. Området er vurdert som svært viktig. Området ligg nær Krossen som er utgangspunkt for den svært kjente utfartsstaden Molden og rundturen Mollandsmarka rundt. Området er LNF-område og bør leggest inn som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.
- [Alsmo \(Gaupne, Jostedalen\) - kroksjø mm](#) - Området har eit riktig fugleliv og mange våtmarksplanter. I tillegg er det ein fin gammal steinbru i området. Området er vurdert som lokalt viktig og bør leggest inn som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen. Området bør utvidast sørover til fylkesveg 604 på begge sider av den gamle vegen til ein liten rasteplass ved fylkesvegen.

Større myrområde

Desse områda har stor verdi både når det gjeld naturmangfald, buffersoner for å førebygge flaum og myrene lagrar store mengder CO₂.

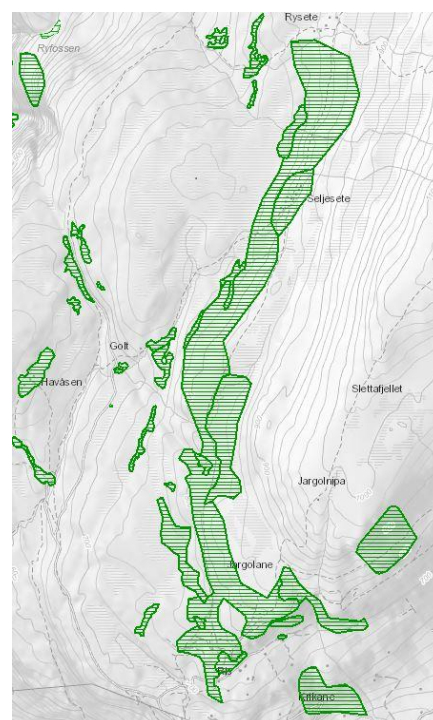
I området mellom Brunestegen og Jargolane er det store, samanhengane myrområde.

- [Vårstølen i Vigdalen](#). Lokalt viktig myrområde som ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen. Det bør vurderast å utvide området 160 meter så det heng saman med Vigdalen landskapsvernområde.
- [Området Brunestegen - Rysete - Jargolane - Vorfjellet - Havåsen](#)

Området frå parkeringsplassen på Brunestegen til Jargolane, Rysete og Havåsen har svært mange verdier og er eit kandidat område for supplerande vern. Både beitedyr og hjortevilt har eit viktige beiteområde her og har utredningspunktene over Jargolane for å komme til/frå Engjadalen/Heggdalen. Det er registrert svært mange særskilte viktige forekomster her i naturbasen. Kartet over viser desse registreringane. Dette området er også eit svært mykje nytta rekreasjonsområde, sommar som vinter, for både folk som bur i Gaupne og tilreisande.

Området kalla [Slettafjellet vest](#) er det største området. Her er det boreal hei. Det er mange slåtte- og beitemyrer i området, [Trolldalsmyri](#), [Vegaskilet vest](#), [Ris nord](#), [Ris](#), [Øvringane aust](#), [Dukamyri](#), [Golt søraust](#) med fleire. Det er fleire område med naturbeitemark og område med open kalkmark og kalkrike område i fjellet. I området er også store myrområde.

Oversikt over alle dei registrerte og viktige naturtypene i dette området finn ein i naturbasen. Planen legg opp til at heile dette området vert sett på som svært viktig og vert lagt inn i kommuneplanen som omsynssone natur H560.

Det er svært mange viktige naturområde i området Brunestegen, Jargolane, Havåsen, Seljesete.

- **Skårdalen, vest for Tverrbergvatnet, Straumane, Hafslo** Området er eit stort myrområde som grensar til fuglefredingsområdet. Bør leggjast inn i kommuneplanen som omsynssone natur H560.

I hølen er vatnet rolegare og djupare. Her ein høl i Engjadalen

Løkker/høler

Dette er stader med rolegare, meir stilleståande vatn som både er viktige for fisk, fugl, plantar, friluftsliv og naturopplevingar. Det er ikkje gjort gode nok registreringar av slike område i denne utgåva av planen, men det er fleire slike område i kommunen bl.a. i Fortunselva, Mørkridselva, Dalselva i Luster og Engjadalselva i Engjadalen. Lokalitetane bør registrerast og leggjast inn som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen

Gyteområde laks, sjøaure, torsk

Desse områda bør leggjast inn som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.

- Jostedøla til litt forbi Alsmo
- Nedre del av Engjadalselva, Gaupne
- Nedre del av Dalselva i Luster
- Mørkridselva til Hyrnvollen, Fortun
- Fortunselva til Kleppasvåi
- Inste delen av fjorden mot Skjolden - lokalt viktig gytefelt for torsk

Fjorden med holmar, skjær og strandsoner

Skjeret - einaste holmen i Lustrafjorden

- **Skjeret (Luster, Flahamar)** - Dette er den einaste holmen me har i Lustrafjorden og holmen eller skjeret er eit svært viktig område for fugl. Området er eit kandidat område for superande vern. I kommuneplanen frå 2018 er området båndlegging for regulering etter PBL og formålet med båndlegginga er å utarbeide reguleringsplan for området som vil verna om fuglelivet på Skjeret. Dersom området ikkje er regulert ved rullering av kommuneplanen må området leggjast som H560 omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.
- **Heile Lustrafjorden er lakseførande** og det er munnings-fredningssone i Gaupne og Skjolden. Munnings-fredningssonene må leggjast inn i kommuneplanen
- **Det er kastingsområde for sel langs fjorden.** Dei viktigaste stadene bør registrerast og leggjast som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen
- **Hummar:** Det er forbode å fiska med hummarteinar langs heile sjølinja ned til 50 meters djup rekna frå lågaste vasstand. Dette gjeld heile Lustrafjorden.
- **Lustrasild** eller **Ottumsild.** Det er ei lokal sildestamme i fjorden som det i dag er liten kunnskap om. Det bør innhentast meir kunnskap om denne lokale sildestamma og anna liv i Lustrafjorden.

Naturbeitemark

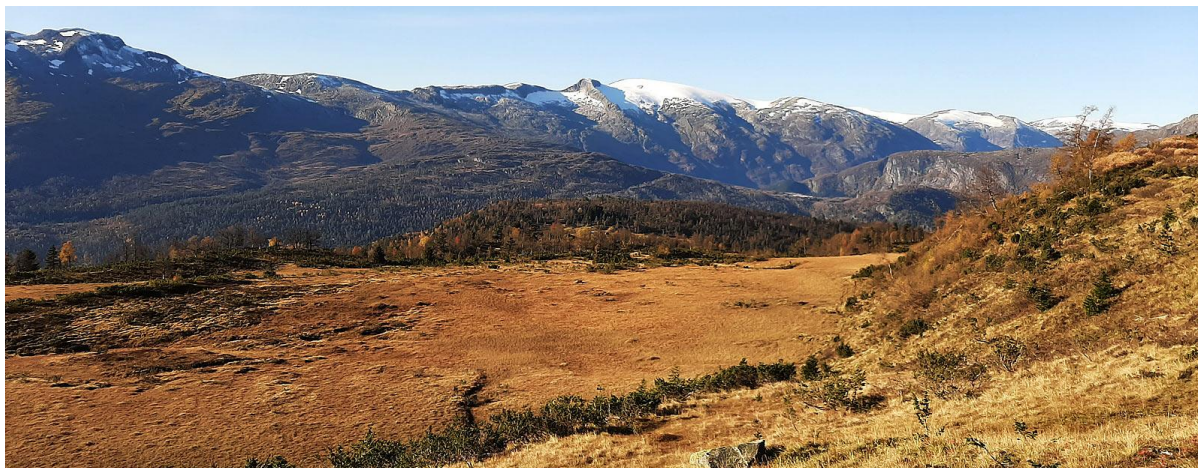
Dette er område med intensiv beiting som gir ein heilt spesiell flora.

- [Gjetarknubben \(Gaupne\)](#) - er eit svært viktig område både for beite, naturmangfald og friluftsliv. Må sjåast i samanheng med dei store myrområda i dette området og kandidat område for supplerande vern. Bør leggjast som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen
- [Rupheim \(Hafslo\)](#) - Området er vurdert som svært viktig og ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen
- [Flatningane \(Gaupne\)](#) - Området er vurdert som viktig og ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen
- [Folabrekka \(Gaupne\)](#) - - Området er vurdert som svært viktig og ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen
- [Modvo \(Hafslo\)](#) - Området er vurdert som svært viktig og ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen

- [Hillestadstølen](#) - (Hafslo) Området er vurdert som viktig og ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen

Boreal hei

Boreal hei er forma gjennom avskoging og ved å halda marka open mark gjennom rydding av kratt og skog og sommarbeite med moderat beitetrykk.

Boreal hei og myr frå Jargolane mot Seljeset.

- [Slettafjellet vest - Jargolane - Rysete](#) (Gaupne) - Området vert vurdert som svært viktig og må sjåast i samanheng med dei store myrområda og kandidat område for supplerande vern i området. Bør leggjast som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.
- **Vorfjellet (Gaupne)** - område 32 i kandidat område for supplerande vern. Området er enno ikkje kartfestast, men heng saman med dei andre bevaringsverdige områda i dette området som går frå Brunestegen mot Rysete og Havåsen. Sjå fleire av desse områda over. Bør leggjast i kommuneplanen som omsynssone natur H560.
- [Havåsen \(Gaupne\)](#) - område 33 i kandidat område for supplerande vern. Heller ikkje dette området er kartfesta, men heng saman med Vorfjellet og områda nemnt over. Bør leggjast i kommuneplanen som omsynssone natur H560.

Viktige område for villrein og viktige krysningspunkt/område for hjort

Luster forvaltar ei villreinstamme i Jotunheimen

- [Vest-Jotunheimen villreinområde](#). Ligg som H520 Omsyn villrein i kommuneplanen.

- [Reinheimen og Breheimen villreinområde](#) Ligg som H520 Omsyn villrein i kommuneplanen.
- [Gjetarknubben - Jargolane](#) - viktig krysningsspunkt for hjort og beitedyr mellom Engjadalen/Flatnuingane/Luster og dei store beiteområda vest for Vorefjellet som ligg 1200 moh. Området bør sjåast saman med område for supplerande vern og store bevaringsverdige myrområde og slåttemyrer mm i området. Området bør leggjast som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.
- **Galden på Hafslo mot Solvorn** - krysningsspunkt hjort. Viktig krysningsspunkt for hjort som skal flytta seg mellom Kaupangerhalvøya og Luster kommune. Einaste alternative krysning er på nordsida av Hafslovatnet. Bør registrerast og leggjast som H560 Omsyn naturmiljø ved rullering av kommuneplanen.

Rik edellauvskog

Luster har mange område med rik edellauvskog. Denne skogen er spesielt artsrik og grunna klimaet på desse stadene er det truleg å finna sjeldne og trua arter her. Ein god del av områda er registrert i DN-håndbok 13.

I lista under er dei registrerte områda som ligg nær nær sentrumsområde eller mykje brukte turområde og som er mest trua av utbygging eller slitasje, tatt med. Alle tre områda ligg som H560 Omsyn naturmiljø i kommuneplanen.

- [Solvorn - aust](#)
- [Råaberget sør \(Gaupne\)](#)
- [Kvåle \(Luster\)](#)
- [Vårufsi \(Fortun\)](#) - ved sti Wittgensteinshytta

I tillegg til desse områda er det viktig å få registrert og spreidd kunnskap om verdien til store, gamle og ofte hule trær. Eik veks ikkje vilt i kommunen, men er planta nokre stader. Alm, ask og furu er det vanlegaste ville artane i kommunen som kan få store dimensjonar og som lever lenge.

Gammal barskog

- [Okleviksbukti \(Hafslo\)](#) - gammel furuskog i området som er vurdert som svært viktig. Ligg i kommuneplanen som omsynssone natur H560.
- **Området Klokkarstoi, Osen, Hafslovatnet, FV55.** Eit næringsfattig område med gammel furuskog mot Hafslovatnet. Området har mange verdiar og bør leggjast i kommuneplanen som omsynssone natur H560.

Artsrik slåttemark - utvalgt naturtype

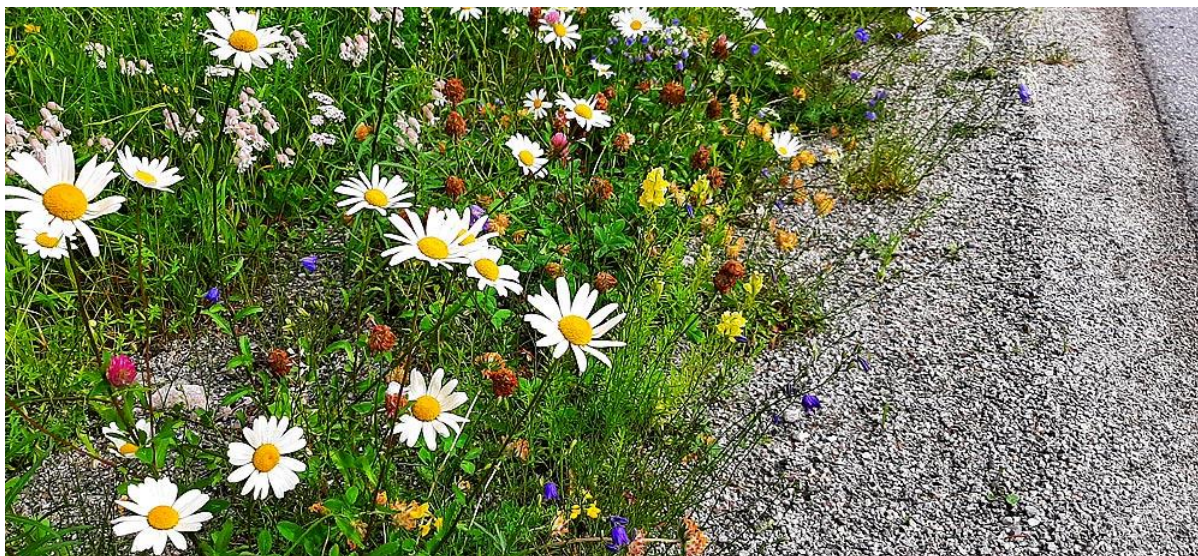
Artsrik slåttemark er avhengig av slått/skjøtsel/beiting for å ikkje gå tapt. Her frå [Bargarden](#).

Slåttemark er ein semi-naturleg naturtype, som gjennom generasjonar med hevd, beståande av årleg slått, og i nokon tilfelle beiting, har utvikla ei heilt unik arts-samansetning. I dei mest artsrike lokalitetane kan ein finne opp mot 50 artar per kvadratmeter! Difor er slåttemarka òg eit svært viktig leveområde for pollinerande insekt, og fugl. Dei typiske slåttemark-artane krev god tilgong til lys for å leve, dei er ofte små av vekst, og trivst ikkje særleg godt med mye gjødsel. Difor er slått og tilhøyrande fjerning av gras i atterkant viktig for å bevare eit næringsfattig jordsmonn tilpassa desse plantene. I løpet av 1900-talet vert omlag 90% av slåttemarkene i landet borte, på grunn av overgang til eit meir moderne jordbruk. Difor er naturtypen i dag definert som sterkt trua på norsk raudliste for naturtypar.

I Luster har me fleire slåtteenger, her er eit utval som syner dei såkalla [utvalte naturtypane](#) som går under begrepet slåttemark:

- [Øvre Ormelid](#) i Fortunsdalen
- [Kjerringhola](#) aust for Luster sentrum
- [Nes: Dokki](#) på Veitastrond
- [Dalen](#) i Kinsedalen
- [La: Ingebjørg](#) på Hafslo

Artsrike vegkantar og skråningar

Vegkantane har ofte eit stort artsmangfald som ein kan kjenne igjen frå dei gamle slåttemarkene. Med eit intensivt jordbruk og mykje bruk av gjødsel, er det i vegkantane mange lyskrevjande, småvakse og lite næringskrevjande artar finn sitt leveområde. Tidlegare brakka ein vegkantane med kjemikalier for å unngå oppvekst av kratt, og det var i ei lengre periode sådd framandarten hagelupin i nye vegskråningar. No har ein fått opp auge for kva verdiar som desse vegkantane har, både for naturmangfald, men og for naturopplevingane langs med vegane. Vegkantane må skjøttast for at dei ikkje skal gro att med kratt og skog. Tidspunktet kantane vert slått, er avgjerande for at blomane som veks her skal få tid til å danne frø og blomstre opp att år etter år. I Viken fylkeskommune har dei satt opp farga stolpar langs vegane som viser kva område som skal ha sein slått. Dette lettast arbeidet for dei som skal slå vegkantane. Grøn stolpe syner starten på artsrik vegkant, mens raud stolpe syner slutt på artsrik vegkant. Her kjem plassar i Luster som bør prioriterast:

- [Utanfor Gullringtunnelen](#) - her ligg gamlevegen og artsmangfaldet i vegkantane er stort. Utan kantslått vil skogen snart dominere.
- **Heile strekninga frå Skjolden til Marifjøra** har eit stort artsmangfald og mesteparten av strekninga er Nasjonal turistveg. Det bør leggjast opp til sein kantslått i dette området.
- **Langs FV604 - frå kryss FV 55 til nordlegaste avkøyringa til Røneid** Her veks det mange spesielle artar som sverdlilje, vill-løk, storarve og nyresildre. Det bør leggjast opp til sein kantslått i dette området.

Geologi - geologisk arv

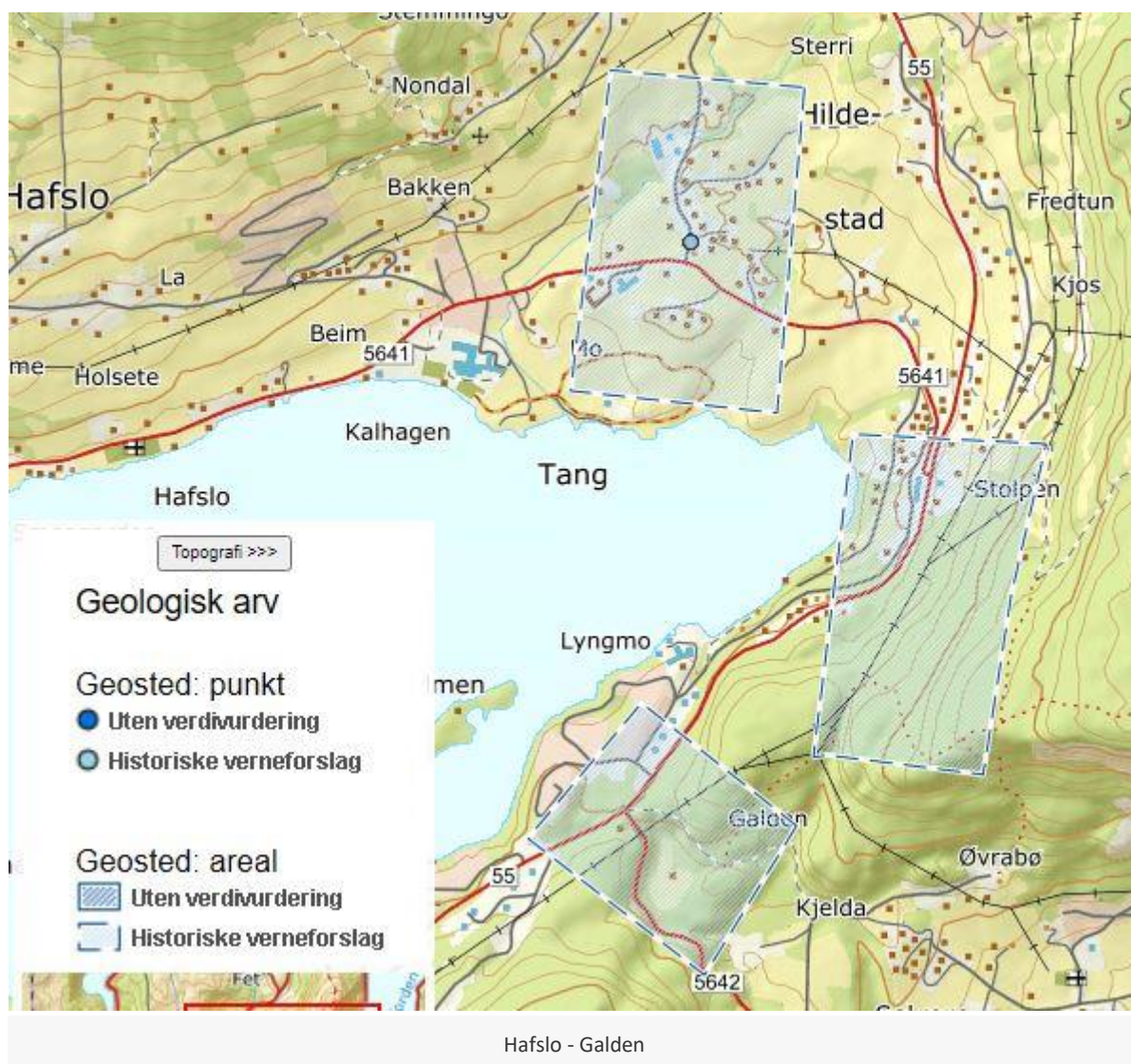

Gygristova på Hafslo

Ei unik og stor jettegryte like ved vegen mot Veitastrond. Jettegryta er truleg danna på slutten av siste istid, då isen smelta og mykje smeltevatn var i omsetning. Jettegryta ligg ca. 20 m nord for fylkesvegen der denne svingar frå vestleg not nordleg retning. Gryta er uvanleg stor til å vere utforma i gneis, ca. 5 m djup og 4-5 m diameter. Ho er plassert i eit utstikkande fjellnes. Frå utsida av berget er det laga hol inn til botnen av gryta, så ein kan krype inn. Gryta er eineståande i distriktet, ho blir brukt i undervisning av fleire skular.

Gygridstova

Smeltevassgjel, jettegryter og bresjøsediment, Hafslo

Ei tid under isavsmeltinga drenerte smeltevatnet frå Hafslo ned mot Solvorn ved Lusterfjorden. I dag går dreneringa mot Sogndalsfjorden.

Under avsmeltinga vart to smeltevassgjel eller canyonar i fast fjella danna. Den øverste og austlegaste 265 m o.h. Seinare rann smeltevatnet over 200 m passet der vegkrysset mot Solvorn ligg. Nedafor passet vart eit markert gjel med 10-15 m høge sider erodert. I dalbotnen nedafor gjelet har vi funne eit fjellbasseng med mest 10 m djup myr og gytje, fint laminert silt nederst. Ved vegkrysset er det fleire jettegryter med diameter ca. 2 m. Dei tyder på at smeltevatnet ei tid kan ha rent under breen. Dei to smeltevassgjela ilag med store breelvvassetningar som er naturgrunnlaget for Solvorn-bygda, er viktige dokument for avsmeltningshistoria med isdirigert drenering for Årøyvassdraget.

Bresjøsedimenta i Hafslo er og ein del av dokumentasjonen for denne dreneringshistoria. Dette er lagdelt og godt sortert finsand som ligg som eit 6-7 m teppe over ein del av Hafslobygda nord og aust for vatnet. Det er eit snitt i ein ravine midt i bygda. Sedimenta er utsette for planering. Ein del av sedimenta bør takast vare på slik at ein m.a. kan studere uforstyrra struktur.

Galden-gjelet er mest synleg. Dette er ein årleg brukt ekskursjonslokalitet for SFDH. Lokaliteten vil ilag med andre kvartærgeologiske former i området kunne nyttast i turistsamheng. I gjelet er det fylt ein del vegmassar, og jettegrytene ligg utsett ved utviding av vegen/rasteplassen. Dette er viktig å unngå.

Fortun - Berge

Jettegryter i Fortun

Tett attmed riksvegen, 2-300 m nordvest for garden Berge i munningen av Bergsdalen, som er ein hengande sidedal til Fortunsdalen, ligg det fleire store og velforma jettegryter. Vegen kuttar framkanten på to av dei, men rett bak ligg fleire som er heile. Jettegrytene er sirkelforma, opptil 6-8 m i diameter og fleire meter djupe. Dei fleste er delvis fylt opp med vatn. Bergarten i området er fyllitt. Lokaliteten ligg i eit markert topografisk knekkpunkt der to dalføre møtes. Jettegrytene har stor turismessig og pedagogisk verdi, og bør skånast mot ytterlegare øydelegging ved eventuell utviding av vegen.

Nigardsbreen

Er verna. Einaste stad i Norge der ein har sikre historiske opplysningar om brefront ved ein rekke tidspunkt gjennom dei siste 225 år. Har svært stor verdi som referanse ved sammenliknande brefsforskning alle andre stader i Norge og som referanseverdi for brefsforskning langt ut over Norge sine grenser.

Jostedalsbreen og Fåbergstølsgrandane

Er verna. Norges største aktive sandur er Fåbergstølsgrandane.

Åsetevatnet

Er verna. Randmorener rundt Åsetvatnet.

Nørdstedalen

Er verna. 1750-morenar og ablasjonsmorene i Nørdstedalen

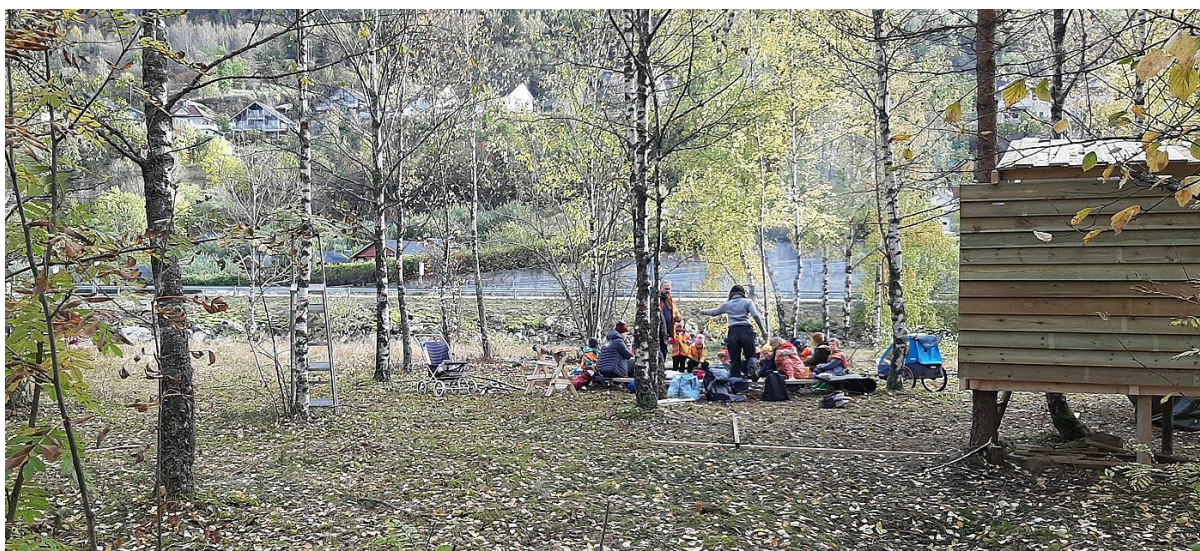
Styggedalsbreen

Er verna. Gamle og unge randmorener framfor Styggedalsbreen

2.5 Viktige, sentrumsnære område

Sentrumsnære naturområde og nærturterreng med stort naturmangfald

Dette kapittelet sett søkelys på dei sentrumsnære områda. Ved hjelp av lokalkunnskap, databasar og resultat fra ei spørjeundersøking til skular og barnehagar i kommunen frå oktober 2022 finn ein her ei samanstilling av informasjon om kva kommunen bør fokusera på for å auke naturverdien, bruksverdien og tilgangen til sentrumsnær natur. Ei tilbakemelding me fekk på spørjeundersøkinga er: *“Flott at dette er fokus på frå fleire hald, som ein viktig læringsarena for ungane, og i tillegg både fysisk og psykisk helsefremjande.”*

Utebarnehage på Gaupnegrandane

Tal frå Synovate seier at sju av ti inaktive ynskjer å bli meir aktive med friluftsliv (DNT, 2013). Å motivere fleire til å komme seg ut på tur i kvardagen er eit godt folkehelseiltak. Gåing er den enklaste og mest effektive forma for bevegelse med udiskutabel positiv effekt for folkehelse, nærast uansett hastigheit og lengde. Det er godt dokumentert at korte gå-turar er den friluftslivsaktiviteten som blir gjennomført i størst omfang (SSB, 2017). I tillegg til den fysiske helsa, er også naturen bra for den psykiske helsa vår.

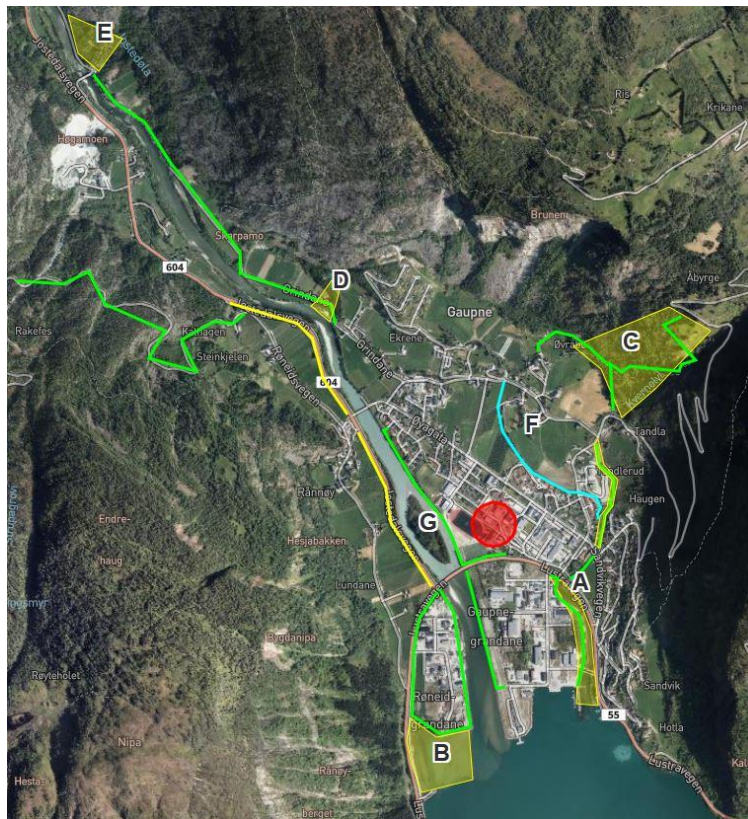
Eit viktig tiltak for folkehelsa er å sikre gode moglegheiter til å kome seg ut i naturen i kvardagen. Eit viktig arbeid i denne planen er å sikre enkle moglegheiter for naturoppleving i kvardagen. I Luster har me mykje fjell og mange friluftsmoglegheiter, men det krev både tid og i mange tilfelle ein køyretur for å koma seg på tur. I følgje statistisk sentralbyrå (2021) skårar Luster kommune dårleg på tilgangen til nærturar, og me er om lag halvparten så gode som landsgjennomsnittet. Nærtur er eit omgrep som vert nytta om trygge gåturar i nærleik til der ein bur. Slike områder er ofte utsett for utbyggingsspress.

Eksempel på nærturterreng kan vera friområde som ikkje er park-messig opparbeida, med meir naturlege kvalitetar, slik som ein «trollskog». Nærturområdet har òg ein viktig funksjon som læringsarena for skular og barnehagar. Denne typen naturområde kan vera svært utsett for slitasje, og treng ofte god tilrettelegging og kanalisering med god skilting og merking av stiar, slik at ein tek vare på både plante- og dyrelivet. Eit nærturområde burde i størst mogleg grad utarbeidast som rundturar, med enkel adkomst frå bustadområder, skular og barnehagar.

Vanlege problem i slike områder er at i utgangspunktet velmeinande skjøtsel, som fjerning av større tre eller kant-vegetasjon langs vassdrag kan redusera verdien av områda, der oppbløming av kratt erstattar store tre, eller naturlege leveområde og erosjonssikring langs vassdraga reduserast. Eit anna utbredt problem, er at slike områder nyttast som dumpingplass for hageavfall, noko som kan føra til at stadeigne planter utkonkurrerast av frø og levedyktige planter frå hageavfallet. Difor vil det ofte vera lurt å utarbeide enkle skjøtelsesplanar i slike områder, der ein sikrar god handtering av naturverdiane, samstundes som ein sikrar god informasjon om verdien av dei aktuelle områda. Ein bør òg leggja til rette for at dei lokale, bygdelag og foreiningar skal føle eigarskap til områda, og ha kunnskap om korleis dei bør takast vare på, og stellast.

Gaupne - kommunesenteret i Luster kommune

Kommunesenteret ligg omkransa av fjell på alle sider og fjorden mot sør. Einaste staden ein kan forflytte seg utan at det er bratt eller ein lyt gjennom ein tunnel eller båt er nordover dalen langs elva Jostedøla. Barneskulen og ungdomsskulen ligg midt på flata i sentrum (og barnehagen?).

Skuleområdet er merka med raud sirkel, bilfrie grøntkorridorar med grøn strek, mindre elv/bekk med blått strek og sentrumsnære område med stort naturmangfald er merka som gule felt.

Grøntkorridorar - merka som grønne strek på kartet

Frå skuleområdet kan ein gå relativt bilfritt i fleire retningar. Nye grøntkorridorar er under

planlegging/regulering og nokon av desse er også merka som grønne strek. Dei viktigaste grøntkorridorane for nærturar går sørover mot fjorden og nordover mot Jostedalen. Det er råd å gå i bratte, bilfrie grøntkorridorar austover opp i Engjadalen men mange vel å bruke bil når dei skal opp i dette mykje nytta turterrenget og vestover opp i Røneidsmarka. Også her er det bilveg men vegen er mindre nytta og er bomveg. Det er etablert turveg langs fjorden sørover mot Marifjøra.

Gaupne barnehage: Barnehagen har tilgang på brukbare naturområder, og brukar skogsområdet D ved Grindane, Hanaskjeren uteplass ved Engjadalselva A og "Pulverskogen" på Gaupnegrandane A. Eit ynskje frå barnehagen er betre tilgang til fjorden, med opprustning og betre tilrettelegging der. Dette innspeler vert teke med vidare no når reguleringsplanen for Gaupnegrandane er under revidering.

Gaupne skule: Skulen samarbeider med Gaupne barnehage om bruk av "Pulverskogen" A, mellom den nye vaskehallen og elva, som er eit viktig område for skulen. Skulen brukar skogen mykje. Elles brukar skulen Gåpnaberget C, Sandvikberget, opp til Gjellene og Fossane på Røneid. Dei to fyrstnemnde vert mest brukt då dei ligg nærmast. Også Hagasanden D blir brukt.

A: Vassdrag med kantsoner langs Engjadalselva frå fjorden til foss/bilveg mot Engjadalen

Dette området omfattar Engjadalselvi (Kvernelvi) med kantsoner. Her er det eit stort dyreliv med sjøaure og aure i elva, insekter og mange ulike fuglearter som hekkande ender og måker, fossefall med mange fleire. Det er også eit rikt planteliv langs elva med alt frå låge urter som skjorbuksurt og sopp til større tre. Deler av området er regulert til friområde og heile området ligg som friområde i gjeldande kommuneplan.

Området er svært viktig for Gaupne og har eit stort potensiale på mange område. Området er lett tilgjengeleg med gangsti gjennom/langs heile området. Kombinasjonen med bustadfelt inntil området og mykje nytta turveg fører fort til slitasje og uro slik at naturmangfaldet lett vert skadelidande. Det har vorte rydda mykje skog i området noko som fører til vegetasjons-fattige kantsoner og spiring av tett ungskog, naturleg blomstereng har vorte slått og omgjort til plen og dumping av hageavfall har tilført næring med spiring av ugras og spreiding av framande arter. Mykje ferdsel skremmer dyrelivet, spesielt i yngleperioden og trakkar ned plantevekstar. Tilfeldig lagring av diverse objekt inn på område regulert til friområde øydelegg vegetasjon og mark, og hindrar enkel ferdsel.

Det bør utarbeidast ein skjøtselsplan for området med fokus på å bevare og restaurere kantvegetasjonen, og for å styre ferdsel utanom dei mest sårbare områda. Nokre område langs fjorden og elva kan opparbeidast for meir intensiv bruk medan andre område bør ligge fri for ferdsel. Det kan med fordel opparbeidast fiskeplassar innafor området.

B: Brakkvassdelta på Røneidsgrandane

Her er det eit grunt brakkvassdelta med eit rikt fugleliv. Fleire raudlista arter er registrert som tjeld, ulike måker, dvergdykkar m.fl. Deler av området nærast FV 55 er regulert med omsynssone bevaring av naturmiljø. Den gamle men gjeldande reguleringsplanen for området viser ei større utfylling enn det som er realisert med parkeringsplass og lagring av båtar ut mot fjorden. Området bør regulerast på nytt i samsvar med gjeldande bruk. Området har tilgang via gang og sykkelveg/turveg og det er regulert turveg oppå elveforbygginga langs Jostedøla. Det er ingen vegetasjon i kantsona mellom industriområdet, turvegen og fjorden/brakkvassdeltaet.

Det bør utarbeidast skjøtselplan for området for å få opp større tre og noko krattvegetasjon langs Jostedøla og ut mot fjorden/brakkvassdeltaet. Slik vegetasjon vil skjerma fuglelivet i området og auke verdien av området også som turområde.

C: Beitemark, gammel slåttemark og hage, naturleg skog mot Engjadalen

Dette området ligg sørvendt og har mykje sol og tidleg vår. Her er eit stort naturmangfald både i fugle, dyreliv, planar, sopp mm. - men området er dårleg kartlagt. Største trusselen for området er truleg attgroing grunna mindre beitedyr. Fleire beitedyr i området vår og haust og ein plan for bevaring av større tre og rydding av kratt, kan oppretthalde kvalitetane i området. Ligg som LNF-område i gjeldande kommuneplan. Naturmangfaldet bør kartleggjast. Ligg som omsynsone friluftsliv i kommunedelplanen.

D: Naturleg elvebanke - Hagasanden og område for uteskule

Ved Hagasanden er einaste staden det ikkje er elveforbygging mot elva Jostedøla i sentrum og dermed einaste staden det er råd å komma ned til elva på ein naturleg elvebanke. Naturmangfaldet er ikkje det største, men området har likevel stor verdi. Området er lett tilgjengeleg via bilveg og vidare på mykje nytta traktorveg. Området har stort potensiale med mange store tre, men er i ferd med å gro att. Området har tidlegare vore nytta til dumping av diverse skrot og restar av dette ligg att. Aust for vegen er eit området som vert nytta av skulen i dag. Her er store, fine bjørketre mm. Ligg som framtidig offentleg område i kommuneplan då det var snakk om å etablere ny utebarnehage her. Framtidig bruk av området bør vurderast ved revisjon av kommuneplanen - arealdelen. Trygg tilkomst for gåande frå sentrum og skjøtsel av området er viktig å sjå på.

E: Skogområde, kantsone til elva Venåsgrovi nordvest for skytebanen

Dette skogområdet er avgrensa av Rydøla, fjellsida og vegen langs Jostedøla. Området ligg lunt til og har eit stort naturmangfald både når det gjeld dyreliv, fugl, plantar og svært mange sopparter er registrert i denne skogen. Området ligg lett tilgjengeleg ved bilveg og langs ein mykje nytta grøntkorridor som går frå sentrum. Det går sti opp Venåssvåi gjennom området. Deler av området ligg innafor fareområde skytebane. Ligg som LNF-område i gjeldande kommuneplan.

F: Kantsoner til bekken Skjærsgrovi gjennom sentrum

Langs bekken der det er litt høgare vegetasjon er det eit rikt plante og fugleliv. Store strekkingar er det ikkje kantvegetasjon, berre gras (slåttemark og beite), langs bekken. Ein stad står det rester av gammalt gjerde i kantsona. Delen av bekken er regulert som friområde, resten ligg som LNF-område. Ved revisjon av kommuneplanen bør det vurderast å få att meir kantvegetasjon langs denne grovi. Forureining og legging i røyr er truleg største trusselen for denne bekken.

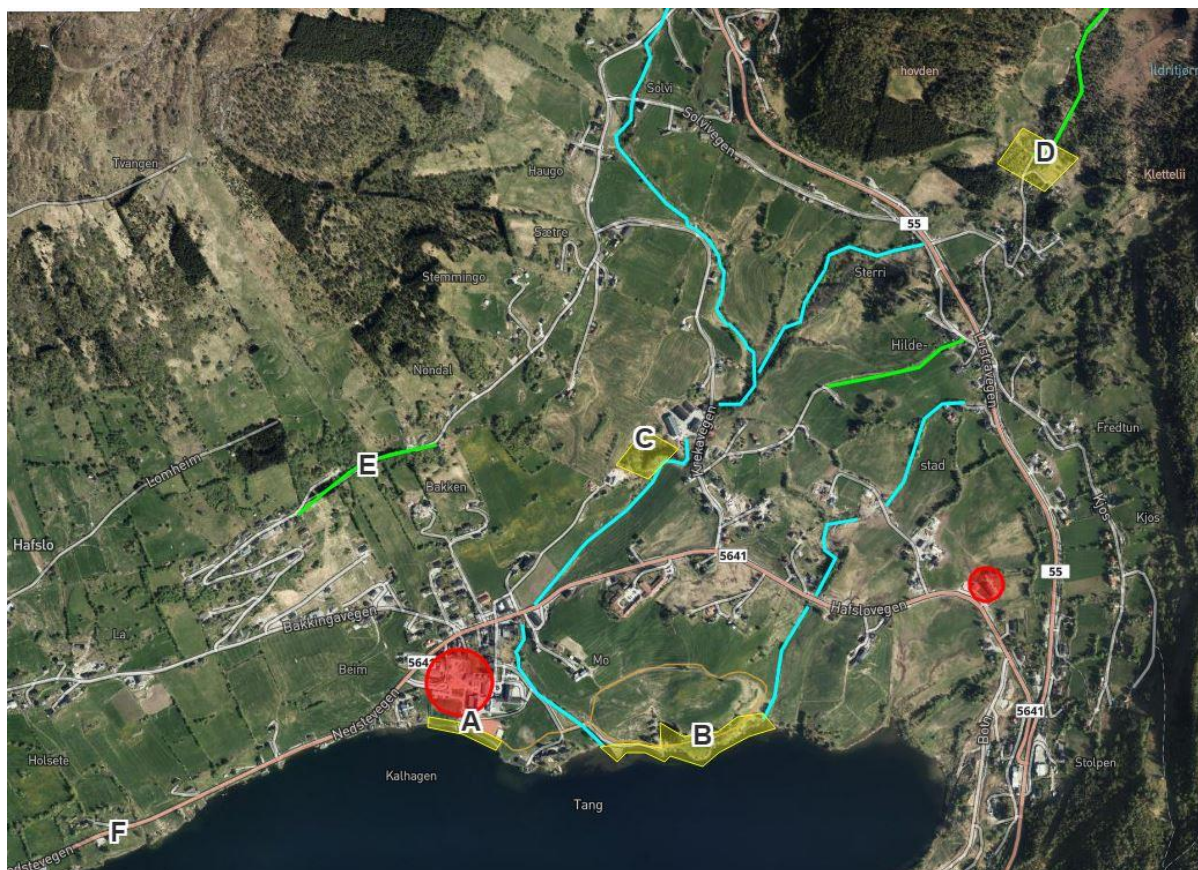
G: Øya i Jostedøla

Tidlegare var det slåttemark her, no held heile øya på å gro att. Det er ikkje særleg stort naturmangfald her, men øya har eit potensiale som nærturområde dei deler av året då det er råd å gå tørrskodd ut til henne. Det er kort veg frå skulane til øya. Gjennom planlagt skjøtsel bør ein kunne hindre at øya gror heilt att. Øya ligg som grønstruktur i gjeldande kommuneplan.

Langs fylkesveg 604 mot Jostedalen er det stort naturmangfald i vegskråninga mellom dei to kryssa.

Hafslo

Hafslo er ei vid bygd med mykje jordbruksareal og skog. I sentrum ligg skule og barnehage og like etter avkøyringa frå FV 55 ligg Gamlestova barnehage som er planlagt flytta til sentrum. I lia over sentrum ligg eit byggefelt. Det ligg også tre større byggefelt i lengre avstand frå sentrum mellom FV55 og Hafslovatnet.

Sentrumsområdet på Hafslo

Grøntkorridorar: Det er få grøntkorridorer frå skuleområdet og bustadfelt til naturen rundt, men det er bygd gang- og sykkelveg frå bustadområda på andre sida av vatnet til sentrum.

Hafslo barnehage: Dei har eit naturområde A rett nedanfor parkeringa der det er vatn, strand både med gras og stein, brygger og grillhytte. Området har nyleg blitt sett i stand. Eit fantastisk område for oss som kan nyttast av dei aller minste og. Me gå også vegen utover til kyrkja på Hafslo. Der er det fleire fine plassar å stoppe. Både båthamna og nedanfor kyrkja er det fine plassar å leike. Me har to skogsområde i nærleiken. Det eine, "Kråskogen" i Tang B, har bratt terreng med mykje granskog. Der har kan ein klatre og har tilgang til vatnet og strandlinje. Det andre skogsområdet er gran/bjørkeskog og der er det litt flatare og enklare å be vege seg. Området ligg oppe forbi Musehaugen C.

Vil me gå ein lengre tur, kjem me til Sandgota E. Det er ein sti gjennom skogen som har mykje spennande å by på. Super runde for dei eldste i barnehagen, og den einaste skogssti me har i nærleiken. Det er viktig at dei områda me har vert bevart best mogleg. Me har eit sterkt ynskje om Sandgota området får vera skogssti.

Gamlestova barnehage: Brukar området øverst i Solbakkafeltet D. Dei har behov for eit naturområde når dei flyttar til sentrum. Dette må vurderast i samband med områdeplan Hafslo.

A: Strandsona ved skulen

Den vetlegaste delen av dette området er nyleg opparbeida. Området har parkpreg og er i aktiv bruk og kan dermed vanskeleg få eit spesielt stort naturmangfald. Men det kan gjerast tiltak for å få noko meir vegetasjon og naturleg liv her. Fuglelivet i Hafslovatnet er rikt, og mange fuglar kan sjåast frå området.

Modvagrovi

Det er fine randsoner på begge sider langs grovi, spesielt frå fylkesvegen til der grovi renn ut i vatnet. Grovi renn forbi Hafslo skule renn ut ved område B og er lett tilgjengeleg for skulen. Grovi har eit variert naturmangfald som må takast vare på. Forureining, tilføring av mykje næring, hogging av kantvegetasjon og invasjon av framande artar er trussel.

B: Strandsona langs vatnet og Kråkeskogen

For å bevare den unike fuglebestanden i Hafslo-området er det viktig å ta vare for strandsona då den er viktig for hekking og næringssøk. I nærleiken av skulen er strandsona frå utløpet av Modagrovi til byggefeltet i Botn viktig å bevare. Fram til utleiehyttene i Tang er det tilkomst på veg. Tilkomsten til resten av dette området er via båt. Dei store granene i Kråkeskogen bør snart skiftast ut og det bør vurderast om området kan få noko meir variert skog. Kråkeskogen ligg som omsynssone friluftsliv i gjeldande kommuneplan.

C: Området ved Musehaugen

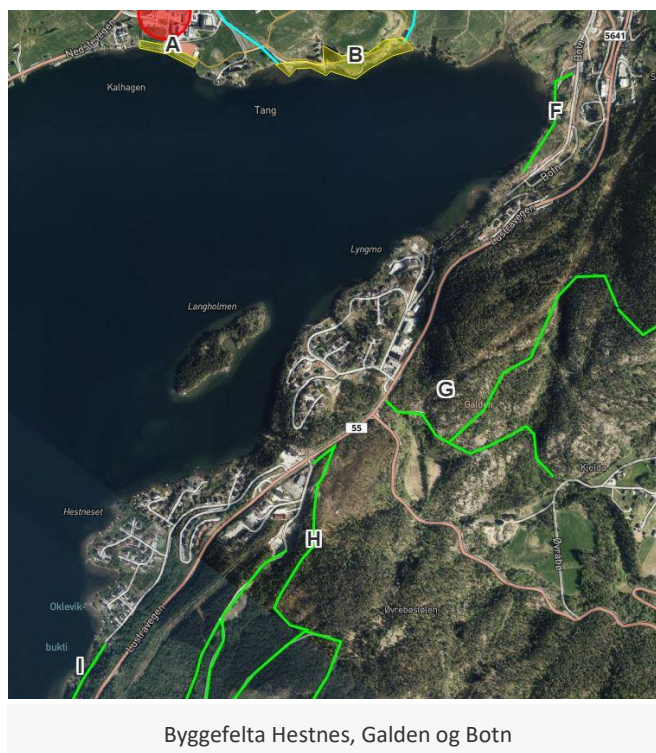
Området bør kartleggast for å vurdere naturmangfald og eventuell skjøtsel.

D: Området over Solbakkafeltet

Dette området og vidare forbi Ildretjørni og innover traktorvegen/gamlevegen mot skytebanen er eit svært viktig område både for naturmangfald, klimaendringar og friluftsliv både for både Indre-Hafslo, Hafslo og kommunen ellers. Det bør vurderast å få etablert rundttur i dette området med utgangspunkt i parkeringsplassen ved skytebanen. Området er godt egna for universell utforming.

E: Skogssti ved Sandgota

Skogsområdet bør bevarast både med tanke på naturmangfald og friluftsliv.

Dei tre byggefelta ligg etter kvarandre mellom FV55 og Hafslovatnet. Det er gang- og sykkelveg frå felta til sentrum. Det er dårleg med nærturar i sjølve byggeområda, men det er eit stort potensiale for å etablere sti langs vatnet.

G: Gamlevegen mot Solvorn og sti mot Feivald

Dette er mykje nytta nærturterreng for mange i Luster. Utfordringa er kryssing av FV55 og parkering for dei som ikkje bur i byggefelta. Ligg som omsynsone friluftsliv i kommunedelplanen.

H: Tangsmarka og Øvrebøstølen

Store, flotte skogsområde med stort naturmangfald og stort potensiale for rundturar. Også her er utfordringa er kryssing av FV55 og parkering for dei som ikkje bur i byggefelta. Sjølve vegen til Øvrebøstølen ligg som omsynsone friluftsliv i kommunedelplanen.

I: Oklevikmarka og gamlevegen til Årøyane

Store, flotte skogsområde med stort naturmangfald og stort potensiale for rundturar. Også her er utfordringa er kryssing av FV55 og parkering for dei som ikkje bur i byggefelta.

Naturen i Straumane er vakker og variert. Gjennom god forvaltning bør ein både kunne ta vare på natur og naturmangfald og nytte området som eit rekreasjonsområde og område for læring.

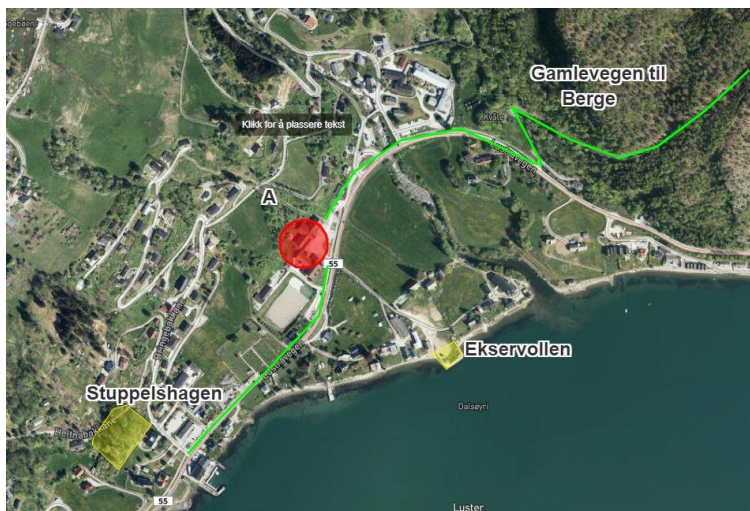
Soget - Straumane

Som ein del av Årøyvassdraget som strekk seg frå Veitastrondsvatnet og ned til Sogndalsfjorden finn ein Soget, Tverrbergvatnet og Straumane. Soget ligg rett nedstrøms for Veitastrondsvatnet og er ein trong passasje med steile fjellveggar på kvar side. Den tronge passasjen er om lag 450 meter lang, og varierer frå 10-20 meter i breidde. I passasjen finn ein mellom anna ei jettegryte, som vart mura inne i siste del av 1800-talet. Muren vart laga i samband med etablering av den gamle ferdselsvegen i Soget, som du kan lesa meir om [her](#). Vidare nedstrøms i vassdraget finn ein Tverrbergvatnet og Straumavatnet med gode fiskemoglegheiter, eit rikt fugleliv som mellom anna trivst i myrområda ein finn langs desse vatna. Desse vassområda utgjer til saman [Hafslovatnet fuglefredningsområde](#).

Moane- Straumavatnet

Eit viktig nærturterreng som grensar inn mot fuglefredningsområdet. Mange brukar dette området då det er opparbeida sti her, relativt flatt og lett å få parkert.

Luster

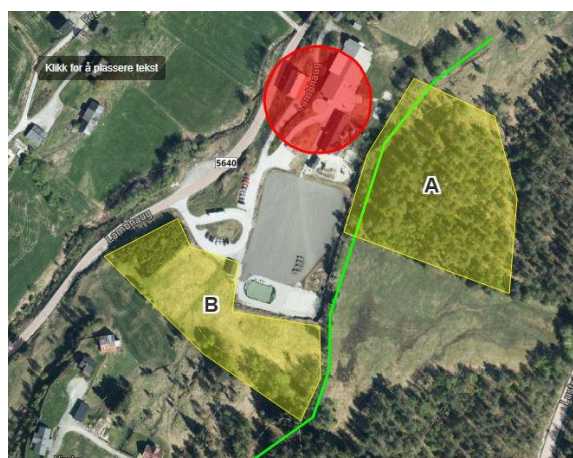
Luster oppvekstsenter: Oppvekstsenteret har ikkje tilgang til brukbare naturområder i dag.

A: Dei hadde eit område, Huttiheiti, over oppvekstsenteret der dei hadde fått opp ein gapahuk og eldstad på dugnad, men denne vart stengt grunna fare for ras for ca. 5 år sidan. Dei vil gjerne ha eit område rett bak oppvekstsenteret der me ikkje treng å gå langs den særskilte trafikkerte FV 55 for å kome til. Dei skulle gjerne brukte naturen meir i samband med aktivitetar og undervisning. Nytt, alternativt område bør vurderast og innarbeidast i omsynssone H560 i kommuneplanen sin arealdel.

Det er aktuelt å sjå på Stuppelshagen som eit potensielt område. Dette området er eit skogsområde tilhøyrande Dale kyrkje. Her veks mykje spennande, inkludert ei stor eik. Området er no nokså attgrodd, men har eit stort potensiale.

Skulen har gang- og sykkelveg mot gamlevegen til Berge der det er [rik edellauskog](#). Vegen ligg som omsynssone friluftsliv i kommunedelplanen.

Ved Ekservollen er det tilgang til strandsona, men tilhøva her kan bli betre.

Indre-Hafslo

Busetnaden ligg nokså spreidd med eit byggefelt og eit oppvekstsenter med barneskule og barnehage.

Indre-Hafslo oppvekstsenter:

A: Skulen har tilgang til eit skogsområde like ved (50-100 meter) oppvekstsenteret, som både skulen og barnehagen brukar regelmessig. Til dømes har skulen fast uteskule der kvar fredag. Dette området fekk oppvekstsenteret lagt inn som Naturområde - grøntstruktur ved rullering av kommuneplan i 2015. Dette området vert foreslått også lagt inn som H560 ved revisjon av kommuneplanen. Det går ein gammal ferdselsveg gjennom dette området. Området er i privat eige, men er disponibelt for oppvekstsenteret etter ein avtale gjort for mange år sidan. På området har dei sett opp lavvo, bord og benkar, klatretau i nokre av trea, eit skur til verkty o.l. samt ein bål plass. Området dei nyttar er naturleg avgrensa av gjerdet mot oppvekstsenteret, og ein skogsveg på nedsida. Til tider er området også beiteområde for små- og eventuelt storfe. Dei er i hovudsak godt nøgde med området.

B: Dette området er regulert som offentlig friområde i reguleringsplanen for oppvekstsenteret frå 1997. Området er i dag delvis skog, delvis slåttemark. Det går ein høgspenteledning gjennom området. Naturmangfaldet og bruksverdien av området bør kartleggast. Både område A og B ligg som omsynssone friluftsliv i gjeldande kommuneplan.

Solvorn

Skuleområdet er merka med raud sirkel, bilfrie grøntkorridorar med grøn strek, mindre elv/bekk med blått strek og sentrumsnære område med verdifullt/stort naturmangfald er merka som gule felt.

Solvorn ligg i ei bukt omkransa av bratte fjell på alle kantar. Strandsonea er svært viktig for alle som bur i kommunen og mange tilreisande. I sjølve sentrumsområdet er det få bilfrie grøntkorridorar, men det er råd å gå langs stranda og på gamleveggen opp mot Galden og Hafslo. Det er også nokre bratte stiar opp i det samme området.

Solvorn oppvekstsenter:

A: Skogområde Berget

Skulen har fått lov av grunneigar å bruke uteplassen kalla Berget. Det tek berre 5 min å gå hit. Det er sett opp gapahuk her. Naturmangfaldet i området er ikkje kartlagt, men dette er eit område mykje nytta av skulen. Området grenser inntil eit område med rik edellauvskog som har stort naturmangfald.

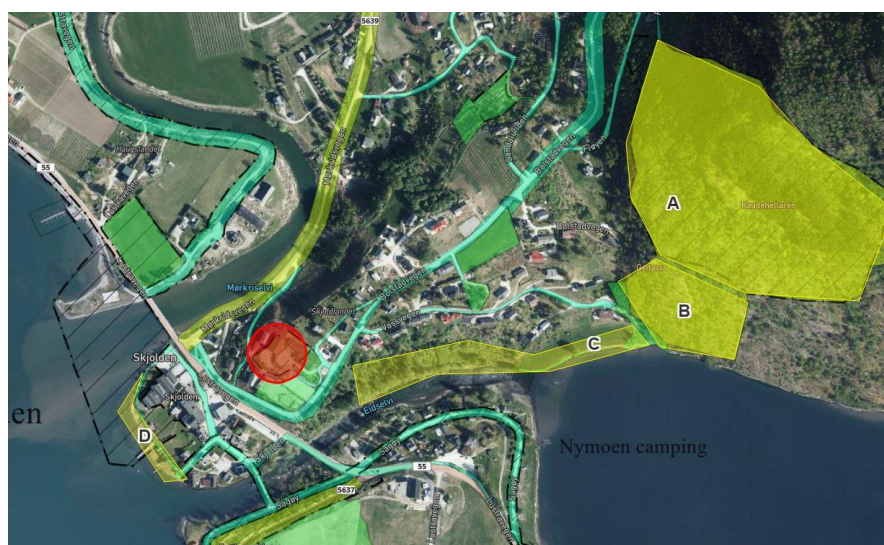
B: Skogsområde Kuberget

Skulen nyttar dette området som ligg innafor gagavstand. Naturmangfaldet i området er ikkje kartlagt. Elles bruker me å gå i stranda, i Neset, Måsaviki, opp i Øvrabø, Kuberget, også til Setålen og opp Gamleveggen til Huarplassen. Me har gode moglegheiter rundt oss til å bruka strand, skog og fjell. Dei

lengre turane, Setålen og Huarplassen, vekslar me på som fellestur ved skulestart. Dei nærmaste stadane vert oftast brukt både av barnehage, skule og SFO. Det er lite trafikk store deler av året i bygda, men når me går bilvegen bort ved kyrkja, er det ikkje tilrettelagt for å kryssa vegen (T-kryss og parkering), men her vert det vel endring når arbeidet med parkering på oppsida startar.

[Rik edellauskog mot Neset](#)

Skjolden

Skjolden oppvekstsenter: Skulen har tilgang til strand og skog i gangavstand frå skulen. Områda må registrerast og innarbeidast i omsynssone H560 i kommuneplanen sin arealdel.

Grønnande-Vadøyane

Dette er eit spennande våtmarksområde som er kandidat område for supplerande vern. Området ligg langt frå skule og bustadfelt, men ligg i samband med etablert sti til Witgensteinhuset.

2.6 Framande arter

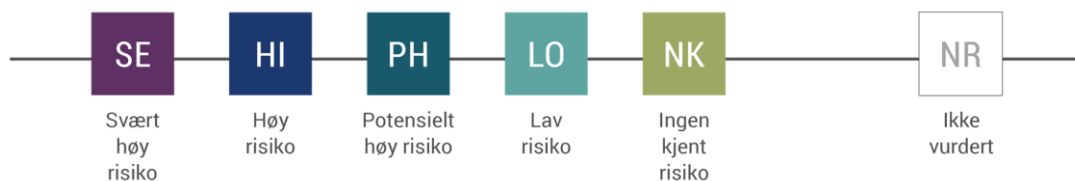

Rynkerose var tidlegare mykje planta og arten sprer seg no i naturen vår. Her frå Gaupnegrandane.

Framande artar er planter og dyr som ikkje har sitt naturlege utbreiings-område i kommunen. Ofte er slike artar innført frå utlandet, men dei kan også ha kome frå andre plassar i landet, der dei naturleg

hører til. I Norge er det ulovleg for menneske å setje ut framande artar i naturen, jf. [§ 30 i naturmangfoldlova](#).

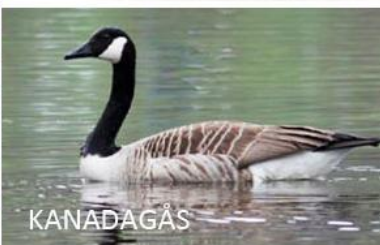
Framande artar (tidlegare svartelista artar) vil ofte utkonkurrere dei lokale, naturlege førekomstane av artar, og føre til eit lågare biologisk mangfold. Artane blir delt inn i forskjellige kategoriar etter kor stor risiko dei utgjør:

Det er pr. juni 2022 gjort 405 ulike registreringar i artskart av framande artar i Luster med [svært høg og høg risiko](#). Svært mange av desse registreringane er av kanadagås. Over store deler av kommunen veks det hagelupin og rødhyll. Andre artar med svært høg risiko som er registrert i kommunen er bladfaks, fagerfredløs, krypfredløs, filterve, kjempespringfrø, klistersvineblom, parkslirekne, platanlønn, rynkerose, ugrasmjølke, vinterkarse, hvitdodre, japansk drivtang, mink og brunskogsnegl.

Desse artane er på forbodsliste i [forskrift om framande artar](#) i Naturmangfoldlova:

- Rynkerose
- Kjempebjørnekjeks
- Tromsøpalme
- Hagelupin, sandlupin og jærlupin
- Kjempespringfrø
- Gullregn og alpegullregn
- Parkslirekne, hybridlirekne og kjempeslirekne
- Grønnpil og skjørpil

Desse 6 artane på forbodslista har me prioritert i denne utgåva av planen.

I kommunen er det registrert 19 ulike framande artar med svært høg risiko. I denne utgåva av planen har me valt å fokusere på artane [parkslirekne](#), [kjempespringfrø](#), [rynkerose](#), [mink](#), [kanadagås](#) og [brunskogsnegl](#).

For nokon av artane vil me lage strategiar for i håp om å unngå vidare spreiging, for andre vil me lage strategiar for å prøve å utrydde dei.

Hageavfall

I dei fleste norske hagar finn ein eit mylder av framande arter. Det er ikkje ulovleg å ha desse artane i hagen, men det er generelt ulovleg å dumpe hageavfall i naturen. Dersom du ynskjer meir informasjon om korleis du kan bidra til å unngå spreiging av framande arter i frå hagen din bør du lese informasjonen finn du frå miljødirektoratet [her](#).

Vær også svært forsiktig når du kastar avfall fra hagen din på godkjent oppsamlingsplass for hageavfall. Vegen frå fyllinga og ut i naturen er kort. Framande arter som spreier seg lett gjennom rotskot eller frø skal ikkje dumpast sjølv der ein lovleg kan levere hageavfall. Målet er å få eigne stader der "farlege" framande arter kan leverast for destruksjon.

Du kan bidra til eit betre kunnskapsgrunnlag om kvar ein finn framande artar i kommunen ved å registrere funn i [Artsobservasjoner](#).

Dumping av hageavfall i naturen er ulovleg og eg er ein av dei største kjeldene til spreiging av framande og uønska arter i naturen vår.

2.7 Gamle gjerder og liknande

I Luster kommune er det mange gjerder som ikkje lenger er i bruk og som no ligg til nede og som kan til skade for både folk og dyr. Dette er eit problem over heile landet, og mange kommunar har årleg eller med jamne mellomrom ein oppryddingsaksjon som vert kalla «Aksjon Gamle Gjerder». Det er då ein aksjon i samarbeid med landbrukskontoret i kommunen og bondelaget .

Gjerder som ikkje har nokon misjon lenger bør fjernast både av omsyn til folk, dyr og miljøet generelt. For at ein slik aksjon skal vera vellukka er det viktig at det er lett og gratis å få levert gjerderestane til SIMAS. Nokre stader vert det utbetalt ein liten bonus pr. kg. levert gjerde og ekstra premie til dei som fjernar mest meter med gjerde. Det er eit stort arbeid for bøndene å rydde opp i gamle gjerder, så sjølv om dette er lovpålagt er det viktig å få til eit godt samarbeid og positive aksjonar.

Lov om grannegjerde frå 1961 sler i § 5 fast at ” Når grannegjerda ikkje vert halde oppe lenger, skal grannane taka bort gjerde eller gjerderester som kan vera farlege for folk eller husdyr.”

[Lov om grannegjerde](#)

3 Mål og strategi

I samfunnsdelen av kommuneplanen er eit av måla til Luster kommune at naturområda i Luster skal i varetakast og styrkast, gjennom mellom anna å ta vare på og tilbakeføre grøntområde i nærområda, og fokusere på ivaretaking av økosystem som dempar effekten av klimaendringar slik som våtmarksområder, skog og kantsoner langs vassdrag.

Sjå vedlegg Handlingsplan for kapittel 3 og 4

4 Tiltak

Arbeidet med kommunedelplan for naturmangfald er ikkje ferdig når planen er vedteken av politikarane i kommunen. Det er når planen er vedteken at det verkjelege arbeidet startar,

Framdrift for arbeidet med sjølve kommuneplan for naturmangfald:

Kva	Kven	Når
Melde oppstart av planarbeid	Luster kommune	2021
Frist for å sende innspel til planarbeidet	Alle	30.mai.2021
Vedtak av planprogram	Formannskapet	9. juni 2021
Ope informasjonsmøte	Alle	24.mars 2022
Vedtak om utlegging til offentlig ettersyn	Formannskapet	desember 2022
Frist for å sende inn merknad til planframlegget	Alle	februar 2023
Vedtak av planen	Formannskapet	mars 2023

På sykkelturn på Jargolane, Gaupne

Det er ein viktig samanheng mellom tilgang til naturområde og den fysiske og psykiske helsa til innbyggjarane. Å legge til rette for naturoppleving gjennom friluftsliv og rekreasjon er en viktig oppgåve for kommunen. Samtidig tåler ikkje all natur uro frå oss menneske. Korleis kan planen styrke samarbeidet med friluftslivsforvaltninga?

Landbruket er ein viktig samarbeidspartner for å kunne ta vare på natur og naturmangfald. Beite, stell av kulturlandskap, ta vare på soner mot vassdrag, unngå forureining, sprøyting.

4.3 Vurdering etter Naturmangfaldlova §§ 8 - 12

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

“Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.”

Kva kunnskap har vi om det aktuelle området, kva tilstand er det i, og korleis kan tiltaket påverke dette? Det er ikkje berre dei verna områda som skal leggjast til grunn i kunnskapsgrunnlaget. All berørt natur av verdi skal inngå. Så langt det let seg gjera skal kunnskapen baserast på vitskapeleg grunnlag. Databasane Naturbase og Artskart er døme på viktige kjelder til informasjon om eventuelle verdifulle lokalitetar eller leveområde for artar.

§ 9 Føre-var-prinsippet

“Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.”

Prinsippet skal fyrst og fremst brukast om ein ikkje finn tilstrekkeleg med kunnskap om kva virkning aktuelle tiltak kan ha. Fremkjem det ei risiko for irreversibel eller alvorleg skade på naturen, skal ikkje eit svakt kunnskapsgrunnlag brukast som begrunnelse for å utsetja eller unnlate å treffe vedtak.

Naturmangfald er så mangt, og det vil alltid liggja ei usikkerheit i kva grad eit godkjent tiltak vil få konsekvens for naturen. I prinsippet vert det sett krav om at ein må ha mangelfull informasjon om naturen i det aktuelle området, og at det må føreligge ei fare for alvorleg eller irreversibel skade på naturen, før paragrafen vert tatt i bruk. Paragrafen skal vidare ikkje brukast ved ei hypotetisk usikkerheit. Det må føreligge ein konkret begrunnelse for at risikoen for tap av naturmangfald vert så stort, at ein valte å ta i bruk paragrafen.

§ 10 Økosystemtilnærming og samla belastning

"En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for"

Det hjelper ikkje å ha eit kjempegodt kunnskapsgrunnlag, om ein ikkje får synleggjort kor sterkt naturen kan påverkast av planlagte tiltak.

Raudlista for arter og naturtypar er eit godt utgangspunkt å bruke for vurdering av den samla belastninga. Raudlista er nasjonal, så artane oppført der er spesielt viktig å ta omsyn til. På lokalt nivå eller kommunenivå har ein ikkje eigne lister over lokalt truga artar, så det er ein sjans for at enkelte arter faktisk er truga her i kommunen, sjølv om dei ikkje er det på landsbasis. Det er foreløpig ikkje mogleg å vurdere den samla belastninga som lågare eller høgare enn resten av landet. Det kan vera enkelte naturtypar, som kommunen har lite av samanlikna med andre kommunar, og då er det særdeles viktig å vere obs på dette ved vurdering av paragrafen i kvart høve.

Spesielt stor samla belastning har naturtypane nemnd i kap. 2.2: Slåttemark (kritisk trua), slåttemyr (sterkt trua) og hule eiker (store gamle tre)

§ 11 Kostnadar skal berast av tiltakshavar

"Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter."

§ 12 Miljøforsvarlege teknikkar og driftsmetodar

"for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligare, nåværende og framtidig bruk av mangfaldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater"

Finst det andre måtar ein kan gjennomføre tiltaket på som vil påverke naturen i aktuelt område mindre?

5 Lenker og kjelder

Her finn du ein oversikt over og lenker til lover, retningslinjer, planar og avtalar som er med på å styrer arbeidet med naturmangfaldet i kvar enkelt kommune. Du finn også kvar me har henta faktaopplysingane i planen frå og kvar du kan finne fleire opplysningar om naturmangfaldet i kommunen.

Lover:

[Lov om forvaltning av naturens mangfold \(naturmangfoldloven\)](#)
[Lov om vassdrag og grunnvann \(vannressursloven\)](#)
[Lov om laksefisk og innlandsfisk](#)
[Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\)](#)
[Lov om grannegjerde](#) – Lovdata
[Miljøinformasjonslova](#)

Forskrifter:

[Vassforskrifta](#)
[Forskrift om utvalde naturtypar](#)
[Forskrift om fiske i og utanfor vassdrag med anadrome laksefisk, Sogn og Fjordane](#)

Retningslinjer:

[Rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag](#) – lovdata
[Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning](#) - lovdata

Føringar globalt

[FNs bærekraftsmål](#) - Mål [14](#) og [15](#)
[Konvensjonen for biologisk mangfold](#)
[FNs naturpanel](#)

Føringar nasjonalt

[Stortingsmeldingen “Natur for livet” \(2015-2016\)](#)

Føringar regionalt

[Regional vassforvaltningsplan 2022-2027 for Vestland vassregion](#)
[Utviklingsplan for vestland 2020 - 2024](#)

Føringar kommunalt

[Kommuneplanens arealdel](#)
[Kommuneplan for Luster 2017-2028 - samfunnsdelen](#) - kapittel 13.7 og 13.9
[Kommunal planstrategi for Luster - 2020 - 2023](#) - kapittel 5.9
[Planprogram for kommunedelplan naturmangfald Luster - vedteke av formannskapet 9. juni 2021](#)

Sentrale kjelder:

[Artsdatabanken](#) - kunnskapsbank for naturmangfald. Registering av arter, kart mm.
[www.naturbase.no](#) - kartfesta informasjon om utvalde område for natur og friluftsliv.
[Sabima](#) - Miljøorganisasjon som arbeider for å stoppe tap av naturmangfald.
[Naturtyper - DN-håndbok 13](#) - filer for nedlasting
[Nærturterreng](#) - Statistisk sentralbyrå
[Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse](#) – Regjeringen
[Geologisk arv - kart](#) – NGU

[Artskartlegging i konsekvensutgreiing etter plan og bygningslova](#)
[Fredningsområde og fredningstider for hummer](#)

Lokale kjelder:

[Nasjonalparkar og verneområde i Luster](#)
[Biologisk mangfold i Luster kommune. Miljøfaglig Utredning Rapport 2002-20.](#)
[Supplerande naturtypekartlegging i Luster kommune 2011](#)
[Naturkartlegging i samband med utbygg av småkraftverk i Luster](#) - Aurland Naturverkstad Rapport 17-2006
[Urnes stavkyrkje - og området rundt med skjøtelsplan del 1](#)
Skjøtelsplan Urnes – del 2
[Kulturlandskapet på Øvre Ormelid - skjøtelsplan mm](#)

Ulike sider med faktaopplysningar:

[Om naturmangfold - Regjeringen.no](#)
[Verdien av naturgoder - Regjeringen.no](#)
[Difor er myr og våtmark viktige - Regjeringen.no](#)
[Kvifor er myr så viktig for klimaet - NMBU](#)
[Artsrike vegkantar](#) - Vegvesenet - ulike skriv om evaluering og restaurering mm
[Trua arter](#) – Miljødirektoratet
[Fremmede arter](#) - regjeringen no
[Tilgang til naturterreng](#) – Helsedirektoratet
[Tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng](#) - Statistisk sentralbyrå
[Grønstruktur er viktig for folkehelsa](#) - forskning.no
[Birdlife Norge](#) - kunnskap om fugleliv og hagefugteljinga

Veiledere:

[Veileder Kommunedelplan naturmangfold](#) frå miljødirektoratet
[Veileder for restaurering og skjøtsel av slåttemark](#) – NIBIO
[Veileder Kantvegetasjon langs vassdrag](#) - NVE

Tilskotsordningar:

[Oversikt over ulike tilskotsordningar](#) for klima og miljøarbeid - Regjeringa.no
[SMIL](#)- tilskot til spesielle miljøtiltak i jordbruket
[Søknad om tiltak mot framande organismar](#) - Miljødirektoratet

Andre nyttige sider:

[Artsobservasjoner](#) - her kan du legge inn dine egne funn
[Artsorakel i artsdatbanken](#) - her kan du få hjelp til å artsbestemme funn ut frå bilde. Denne funksjonen finnes også som ein app for mobilen der du kan ta bilde, få hjelp til å bestemme arten og du kan vidare registrere funnet frå den same appen.